

Naujienų Antroji Dalis

NR. 440

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XIV METAI

Pirmasis New Yorko mokytojas ir gydytojas buvo lietuvis

(Aniceto Simučio, Lietuvos vicekonsulo, New Yorko Lietuvių Prekybos Rūmų susirinkime daryto pranešimo santrauka)

Tenka stebėtis, kad maža lietuvių tauta yra davusi tiek daug didelių žmonių. Štai veik nuo pat žinomos Lietuvos istorijos pradžios iki modernųjų laikų esame apdovanoję didelėmis asmenybėmis visus savo kaimynus, o lenkus tiesiog praturtinome, tuo dar labiau save nuskrįsdami. Gavusi lietuvių karalių Jogailos asmenyje besmunkanti Lenkijos valstybė vėl lyg ant mielių iškilo. Jogailos dinastija davė Lenkijai eilę gabių valdovų, valdžiusių Lenkiją veik išties du šimtmečius. Neskaitytant eilės valdovų ir didelio masto karvedžių, pats didžiausias lenkų naujųjų laikų rašytojas irgi buvo ne kas kitas, kaip lietuvis Adomas Mickevičius. Jo ir veik visos temos buvo iš Lietuvos praeities. Amerikoje išgarsėjęs Jurgio Vašingtono pagalbininkas nepriklausomybės kare Tadas Kosciūška, kuriuo lenkai taip didžiuojasi, pats savo testamente rašo, kad jo gimtinė yra "Lithuania in Poland". Čia tik prabėgom užsiminiau vieną kitą atsitiktinai prisimintą. Pagaliau yra šimtai ir tokių atvejų, kur ir fragmentų nėra likę, iš kurių būtų galima nustatyti, kad tai lietuvių būta, nes jie yra paslėpti po lenkiškai, rusiškai ar ir vokiškai skambančiom pavardėm, panašiai kaip aštuoniolikto ir devyniolikto šimtmečio Lietuvos žemėlapiuose nėra nė vieno lietuviškai skambančio miesto, o tik Wilno, Kovno, Troki, Kedani, Osmen ir t. t.

Iš kitos pusės yra ir tokių, kurių tiek kilmės vieta, tiek pavardė yra neabejotinai lietuviška, bet apie kuriuos mes nieko ar visai mažai nežinome. Prie tokių tenka priskaityti pirmąjį New Yorko aukštesnės mokyklos mokytoją ir gydytoją Dr. Aleksandrą Karolį Kuršių, kuris anų laikų dokumentuose žinomas kaip Alexander Carolus Cursius. Prieš gilinantis į to pirmo žinomo lietuvių atsiradimą Amerikos kontinente tenka mesti žvilgsnį į New Yorko istoriją.

1609 m. rugsėjo 3 d. Henry Hudson įplaukė į New Yorko įlanką, kame užmezgęs ryšius su tose apylinkėse gyvenusiais indėnais pranešė jį samdžiusiai olandų Rytų Indijos Bendrovei apie dideles kailių prekybos galimybes su indėnais. Sekančiais metais atėjo pirmas laivas su indėnam tinkamom prekėm. 1615 metais ant Castle Island prie Albany buvo pastatytas prekių sandėlis prekybai su indėnais, o 1624 metais atvyko 30 olandų šeimų kaip kolonistai,

kurių dalis apsistojo Manhattan saloje, o kiti kūrėsi dabartinio Albany apylinkėje.

1626 m. iš indėnų buvo nupirktas Manhattan sala, tada vadinama Manhata, kame įsikūrė tuometinė kolonijos valdžia. Olandijos karališkoji valdžia, veikdama per Vakarų Indijos Kompaniją, atsiųsdavo į vadinaimą Naująją Olandiją generalinį direktorių, kuris kartu su rinktais patarėjais sudarydavo valdomąjį organą. Manhattan saloje besikuriantis miesčiukas buvo pavadintas New Amsterdam t. y. Naujuoju Amsterdamu. 1647 m. generaliniu direktorium buvo atsiųstas Petrus Stuyvesant, kurio valdymo metu ir buvo iš Olandijos atkviestas mums rūpimas lietuvis.

Augant kolonijai atsirado reikalas ir priaugančių vaikų mokymo. 1638 metais tūlas olandas Adam Roelantsen užskaitytas kaip pirmas kolonijos mokytojas, kuris pramokydavo skaityti elementorių ir katekizmą, ir šiek tiek rašyti. Tas mokymas vykdavo pagal mums žinomą Lietuvos daraktorių pavyzdį privačiuose namuose, nes dar 1649 metais Stuyvesant skundėsi, kad nesant mokyklos "vaikai lyg laukiniai laksto po gatves, tuo tarpu kai jie turėtų būti pratinami prie disciplinos uolaus ir dievobaimingo mokytojo priežiūroje".

Kolonijos direktorius Petrus Stuyvesant jau 1652 metais pradėjo rūpintis, kad būtų įsteigta aukštesnė sisteminė mokykla ir tik pastoriaus Domine Drisius užsispyrimo dėka 1659 m. buvo įsteigta antroji mokykla, kurios vedėju ir buvo paskirtas mums rūpimas Alexander Carolus Cursius, "late Professor in Lithuania". Oficialiai jis ir užskaitomas pirmuoju New Yorko mokytoju, nes turėjo aukštesnį išsimokslinimą negu visi iki tol tik rašto galėjusieji pramokyti mokytojai — jis buvęs profesorius Lietuvoje. Oficialiai jis ir pakviestas kaip "Latin schoolmaster". Tuo metu New Yorkas turėjo apie 200 namų ir apie 1,000 gyventojų.

Fragmentinių žinių apie šį mūsų tautietį galima rasti 1883 metų keliolikos tomų leidinyje Documents Relating to Colonial History of the State of New York, Vol. XIV, Albany, N. Y., 1883, Translated, Compiled and Edited from the Original Records by B. Fernow. Kaip jau pats leidinio pavadinimas sako, ten yra surankioti ir išversti iš olandų į anglų kalbą susirašinėjimo raštai tarpe Vakarų Indijos (Taša 3 puslapyje)

DIENŲ SKEVELDROS

1. Nei man teigti, nei man neigti, pats gyvenimas suveda žodžius ir faktus į akistatą. Telioka, lygut viduramžiais vienuoliui chronikininkui, tykliai pamažu sužymėti.

Pirmiausia: Kas tėvas? Kol. Salomėja iš Jungtinių Tautų į mūsų kultūros pabarę atsidūsti užsukus, čia pat atpažino: — Dr. J. Girnius! Kiti laikraščiai, nuosmukio tėvystę benustatinėdami, investavo, atsiprašau — investigavo Dr. inž. J. Gimbutą ir dail. Vkt. Vizgirdą. Bet kam ši tėva tema dėl tėvo. Visi, kas pasirašė, savyje turi lygios tėvenos.

2. "Dirvos" Nr. 75 (žiūr. str. "Poezijos ir diskusijų vakaras") St.(sys?) S.(antvaras?), tarp kita ko, rašo:

"Dail. Ad. Galdikas aiškino, kad dailės gyvenime reikišiasi kūrėjai ir amatininkai. Nesunku buvo suvokti, kuriuos liet. dailininkus jis laiko amatininkais. Po jo kalbėjės dail. A. Rūkštelė tarė, kad jis pamiltojo Lietuvos gamtovaizdžio vaizdus tapas, kaip jaučias ir tikis. Jis neneigias kitos krypties dailininkų kūrybos, juos gerbiąs kaip žmones ir čia pat galėtų su dail. Vizgirda pasibučiuoti. Kai dail. Vizgirda atšovė "ne" — Rūkštelė padarė išvadą, kad nesusipratimų priežasties tarp liet. dailininkų modernistų ir realistų reikią ieškoti tame, kad realistų parodose lankytojų niekad nestingą ir jų paveikslai išparduodami, o i modernistų parodas mažai kas eina ir jų kūrinių neperka. Žinoma, tokis pareiškimas klausytojų tarpe sukėlė nemaža skanaus juoko.

"Anekdotinio pobūdžio in-

cidentą sukėlė dail. Žeromskio pasirodymas. Kai jis išėjo kalbėti, dail. Puzinas tarė, kad jis ubagų kalbos klausyt nenori, pakilo ir išėjo iš salės. Paskui jį išėjo Rūkštelė ir Janušas. Išeinantiems Žeromskis paleido repliką, kad jis ir nesirengias ubagams kalbos sakyti. Su kartėliu čia tenka pastebėti, kad šiuo atveju abi pusės neparodė nei gilesnės kultūros, nei noro susiprasti!"

3. Vadinas, tikrasis manifesto (pareiškimo) mėnuliukas yra ... dailininkų tarpusavė (karo lauko!) byla, o visa kita (kalba apie grafomaniją ir t.t.) — satelitai, priekabės (ir: priekabos, ar: atsarginės padangos). Tik pasižiūrėkime iš arčiau, ir nei "šnipinėti", nei "kelio klausti", bet... savo galva išvadas padaryti, nesgi teisingai med. dr. J. Adomavičius sako, kad "tamsa nėra buitis, o tik šviesos trūkumas".

Modernistai ir anti-modernistai, konservatistai ir anti-konservatistai, ir t.t. ir t.t. Kaip pavadinsi, nepagadinsi, bet... Žvilgterėjus į igarsėjusių gurbų, atsiprašau — gubų piešinį ir jau kalbėti apie... realizmą (kaip dailės srovę), manding, tasia pat, kaip kaltinti veidrodį, jei kieno veidūzis nedailus. Tai viena. Antra: iš V. Vijeikio "pareiškimo" spręsti apie PLB Seimo metu įvykusios dailės parodos katalogą, juo labiau — apie pačią parodą, būtų nebe juokinga, o stačiai graudu.

Iš antrosios pusės žvelgiant, ir vad. modernistų ginklo paliaubos nėra pastovios (ilgalaiškės), juoba vad. triukšmas dėl rašomosios mašinėlės eks-

(Tęsinys 2-me pusl.)

Kitos ir sekančios savaitės (lapkričio 22 ir 29) Naujienų II dalyje bus išspausdinti kelių autorių raštai, savo laiku atsiųsti JAV LB metraščiui "Atšvaitas", kuris dėl tam tikrų priežasčių nebebuvo išleistas.

1) Birutės Pūkelevičiūtės "Vasaros Eskizas". B. Pūkelevičiūtė yra "Metūgių" (poezijos rinkinio) ir "Aštuonių lapų" (romano) autorė, K. Borutos "Baltaragio malūno" inscenizatorė Montrealyje (ir Chicagoje), dabar inscenizuojaanti Balio Sruogos "Milžino Paunksmę".

2) Kompozitoriaus Juozo Žilevičiaus, L. M. "Lietuvis kovoja ir dainuoja".

3) R. Šilbajorio "Lietuviškųjų kartų bendruomenė". R. Šilbajoris yra jaunas mokslininkas, dabar dėstas kolegijoje, Oberlin, Ohio.

4) Algirdo Greimo "Nerami sąžinė". Dr. A. Greimas buv. prancūzų kalbos profesorius Egipte, Aleksandrijoje, dabar yra pakviestas į Turkiją profesoriatui.

Gerb. autoriams ir "Atšvaisto" redaktoriui už įdomius straipsnius Naujienų Redakcija taria nuoširdų ačiū.

pertizės (Anno Domini 1949) dar „ore tebekybo“.

Apskritai, visuose šituose ginčiuose dėl meno yra mažiausia rūpesčio dėl pačio meno principų ir metodų. Viską nustelbia (jei panaudoti politikoj madingą sąvoką) „asmens kultas“, ir tai — savo asmens.

Iš A. Rūkštelės pareiškimų ir paskaitų galėtumei spręsti užtikęs iš kraujo ir širdies, iš kaulų ir smegenų (idealistą) antikomunistą. Et, dykumų iliuzija! Norite faktų? William Zorach iš A. Rannito katalogo — į dangų keršto bešaukiantis, bet kodėl p. t. Didysis (Dailės) Inkvizitorius tylėjo, kai pernai „Lietuvių Dienose“ (žr. Nr. 8/77) per 2 psl. skelbta, kad „William Zorach — Ižymusis Amerikos skulptorius iš Jurbarko“?! Ar buvo užsiėmęs pasiruošimais Kalėdų eglutei? Ar dar kovos žirgū stigo avižų?!

Atrodo, kad geriausia visuomenei išeitis yra tai ta, kad dailininkų „šaltajame kare“... išbūti ko šaltesnių nervų. Ne mes pirmi, ne mes paskutiniai, kurie stebim amžinąjį kivirčą tarp dailės žmonių. Laikas čia geriausias gydytojas; meno istorija be aistrų (ir be įtakų iš šalies) su kataloguoja ir pasveria sroves ir dailininkus.

4.

Laikas, ak, laikas sumanus viską vertinti ir — dažnai pakalinti. Bijau, laikas ims ir kada nors paklaus visus tremties dailininkus:

— kur pametėt Tėvynę?

Ir tie, kur už „gubas“, ir tie, kurie prieš „gubas“, didele dalimi ar išimtinai ties saviimi betriūsdami, pamiršo didžiąją tiesą, kad

— Tėvynė tebėra gyva, kasdien naujuos varguos ir kasdien naujuos siekimuos!

Be kita ko, ten, anapus, yra dailės mokyklos, dailės kūryba ir — dailininkai, jau jų nauja atėjusi karta.

Va, žiūriu į Kėdainio „Kolūkio arklininką“ (gavo, rodos, 20.000 rublių premiją). Vartau foto paminklo, kuris bus pastatytas (iš lietuviškųjų laukų granito) Pirčiupio tragedijai amžinai atminti. Geras bičiulis atsiuntė „ištraukų“ iš... komjaunimo 40-mečiui skirtos dailės parodos. Parinko pagal mano skonį (ar: prieskonį!): A. Savicko „Neries pakrantė“ ir „Vilniaus griuvėsiai“; A. Stasiulevičiaus „Vilniaus apylinkės“; S. Jankauskaitės „Vilniaus ikūrimas (vitražas)“; L. Laugausko ofortų serijos „Daina apie valstiečio dailį“, seną pažįstamą „Misionierių bažnyčią“. Ir dar (nepažymėto dailininko) „Kai aušta“ (Vilnius nuo šeškinės šlaitų).

Kas man pasakys: *diletantų* tai darbas ar — dar blogiau! — *partiečių*?! Kur ieškoti atsakymo? Ar

ašmi turiu teisę ana kūryba gėrėtis?! Kas informuoja?

5.

Laikas... Ans, ne kas kitas, paliudys, kad vienas tėra pasaulis, ir nedalomas, kaip laisvė (vergija, atseit — ir komunizmas sovietinės Rusijos puoselėjamas ir raud. armijos durtuvų ašmenimis palaikomas! praeis kaip siaubo griūtis!). Ir viena yra literatūra, viena dailė, nors ir kuriama įvairių kūrėjų ir įvairiose sąlygose.

Mūsų palikuonims nebus reikalo sukti galvų, kur tremties, o kur krašto literatūra ar dailė; kur abstraktusis menas, o kur „socialistinis“ realizmas, ir t.t. ir t.t.

Eina, anot poeto A. Miškinio, didis gyvenimo vyksmas, ir lietuvis kūrėjas, ak, nori-nenori turi atsilipti į visą gyvenamųjų dienų šauksmą. Neigti modernųjį meną, atimti žmogui teisę juo džiaugtis ar ties juo susimąstyti, tai tasia pat, kaip bandyti delnu uždengti saulę ar riešukučiomis išsėmauti audringą ežerą!

Nenukelsi Picasso ar Sartre į viduramžius ar viduramžių į atomo ir elektronų gadynę. Yra laiko logika, ir ji visus įpareigoja.

6.

Mėgstam didžiulis buvęs esą karalių tautos sūnūs, o elgiamės, deja, kaip mažvaidikai, kūdikiai, vaidalai (nieku gyvu: vaidilos!). Mes, dingos, negaluojaime... ambasadorystės kompleksu, ir — dažna proga atstovaujame, kur nereikia, kur pažeidžiama mūsų tautos ir mūsų pačių garbė (ir: sąvagarba!), o kur mūs reikia ir kur turim teisę pasidžiaugti ar pagrįstai didžiulis — mūs ten nėra, nes patys savęs išsiginam, ing nykštukus iškylame.

Lenkai didžiuojasi Conradu (Korzeniowskiu). Jie džiaugiasi Paderewskiū... Rubinsteinu (Arturu). O mes? — ...lyg sunešiotas kumečių vyžas išmetam už durų vertybes, kuriomis kitos tautos gėrėsi ir giriasi. Dievaž, kažkas makabriško, kai neva intelektualų (protesto!) mitinge lyg saliu-ne po vidunakčio švaistomasi žodeliais „žydas“, „žydelis“, „žydauka“ ir t.t. ir t.t. Kur pametėm protą?

Galvokime tautiškai. Galvokime ir valstybiškai. Padėkime ant svarstyklių vad. propagandos (tautinės kultūros ir pn.) reikalą. Ar geriau eiti į... „Polka-Go-Round“ (ir dar žemiau!) ar... į meno galerijas ir parodas, žinoma, kartu su W. Zorachu, Jacques Lipschitzu, Chaimu Soutine, Max Bandu, Arbit Blatu ir t.t. ir t.t.?

Po ranka teturiu „Collier's Encyclopedia“ ir „The Columbia Viking Desk Encyclopedia“. Ir kas?

Lipschitz: „Columbia“ rašo: „b. Lithuania“; „Collier's“: „born in Druskinienki, Poland.“

Zorach: „Columbia“ rašo: „b. Lithuania“; „Collier's“: „born in Eurburg, Lithuania“.

Soutine: „Collier's“ rašo: „born in Smilovitchi, a city in a portion of Russia that was later to become Lithuania“.

Berenson: „Columbia“: „b. Lithuania“; „Collier's“: „born in Lithuania“.

Jei kur tiesa iškreipiama, mūs pareiga yra budėti, idant naujojo laidoj būtų atitaisyta.

O gal? Ana, Vakarų Vokietijoj niekur oficialiai nebegriežiama ir nebeskambinama Liszt „Les Préludes“, nes Goebels buvo įsakęs jomis pradėti „OKW Berichtus“. O gal iš tikro velniop ir Mickevičių, ir Baltrušaitį, ir Milašų, viską-viską laukan, ir tada „vardan tos Lietuvos“ užtrauksime elgetų giesmę, lyg per Vėlines kur nors palei apleistą kapines?! Kieno naudai?

7.

Kai gavau „Pasipriešinkime kultūriniam nuosmukiui“, sirgau. Ak, sergant yra laiko ir perspektyvos... sveikai-šaltai pagaltoti. Pareiškimas man užnešė drūmstų minčių. Gal geriau — sudrumstė, kas jau buvo į dugną nusėdę ir apmiršta. Kai vėl viskas grįžo prieš akis, pilnai teko pritarti (vėliau „Vienybė“) išreikštai V. Meškausko minčiai, kad *visa tai tiesa, bet netinkamoj kompanijoj konstatuota*.

Ir dar daugiau: ...*netinkamu laiku*.

Beje, pareiškime, tarkime, dr. M. Alseikaitė-Gimbutienė „žiruoja“ dailininkų (anti-Rūkštelininkų) vekselį, bet... kai A. Rūkštelė visu frontu puolė dar spaudoj tebesančią jos knygą („Ancient Symbolism in Lithuanian Folk Art“), A. Rūkštelei į pagelbą atėjo (net iš V. Vokietijos) dr. J. Grinius, bet *negelbėjo* gintis ir reikalo ginti nei vienas iš „Pasipriešinkime“ pasirašusių dailininkų ir rašytojų. Kur „savitarpinė pagelba“?

Manifesto reikėjo jau anomis dienomis, kai (vysk. Padolskio „Aidų“ žurnale) buvo ketinta a.a. Vinco Krėvės kūryba į „Index librorum prohibitorum“ įtraukti. Reikėjo, kai laidota Kultūros Fondas (nesgi ten... L. Dovydenas!), idant būtų įsteigtas... Kultūros Fondas (priimtinos vadovybės!). Ir t.t. ir t.t.

Iš 60 pasirašiusiųjų anais skauduliais savo metu kalbinta... 12, ir tylėjo.

Į LRD premijų skyrimą įvesta, kaip visi žinomė, „giminės ir partijos“ dėsni, o 1958 m. pati LRD atsidūrė ko ne ant skilimo briaunos. Dailis rašytojų ėmėsi gelbėjimo akcijos ir... — atėjo žinia iš Bostono, kad surasta vaistas nuo... „literatūros vėžio“. Tai turėjo būti „Pasipriešinkime“. Vaistas tai ar — išskylautojų po tremties literatūrą išpūdziai (palaidi, kaip visi išpūdziai)?

Pareiškimą kaip mat vie-

nas literatūros šundaktaris (slapukas M.) šitaip „išaiškino“:

„Suprantamas ir 60 asmenų noras kovoti su literatūros kandinimis — trakelytėmis, žickutėmis, guopiais ir kitokiais... smukdančiais mūsų literatūrą“.

Taip prabilta iš tribūnos, kur atkarpomis premijuoti ir nepremijuoti grafomanai paraduoja. Viešai. Šventadieniškai. Vardan „krikščioniškosios kultūros“...

Dėkim bent dalį kortų ant stalo! Va, vartau „Aidų“ komplektus. Ar kur pasisakytą trumpai-drūtai tremties literatūros negerovių tema? Ar pakilta prieš grafomanus ir jų dailiojo žodelio perpirklius? Tylu, kaip „Anykščių šilėlyje“, kirtimuose ir išdago-se.

Kieno ex officio pareiga budėti: literatūros žurnalo ar pvz. technikos, verslučių auginimo ir... „tautiškų valgių gaminimo“ artelės?!

Mūs, tremties, literatūroje visiems, kas raštingas, „įėjimas laisvyas“ ir — kasgi? Įrašytojus, oficialiai beįstojant, jau didžiuojamasi: „pradėjau rašyti nuo 10 metų savo amžiaus“, o, ana, pernai vieno eilėraščių rinkinio savininkas (o gal ir: savininkė!), spaudos (!) atstovo paklaustas, kaip jaučiasi, atsakė: „Malonu, kai tauta įvertina...“ Tauta? O kodėl ne: žmonija? visata? Taip kalbėjo asmuo, kurį, regis, Guopis išpėjo grįžti namo (prie normalaus savo darbo virtuvėj ar kur kitur). Guopis, kurį slapukas M. vadina... „literatūros kandinimi“.

Gražu, gražu mūs... literatūros salikėje, nes, kur akį beužmestum, plikos uolos ir beribiai vandenys...

8.

Nepasirašiau, ir man gaila, kad... sutrukdžiau kitiems, kurie raštingi ir spaudos paklausti, ar pasirašytų, atsakė (cituoju pažodžiui): — „Užkart“, „Visomis keturiomis“ ir t.t. ir t.t. „Pasipriešinkime“ tėvus atsiprašau, kad „rezervuota vieta“ nepasinaudojau. Ak, veritas omnia vincit. Antara grįžus, nemėgstu spūsties. Gal tai įtaka ilgamečio gyvenimo palei prerijas ir egzistencinio darbo vienatvėj ir nakčiai, o gal tebegyvi žodeliai J. A. Herbačiausko pareiškimo „Kūrybai ir Kritikai“:

„Jei iš Baibieriškio norime padaryti Versalį, šluokim jį kasdien, bet ne kartą per metus kur tai apie Vėlykas ar Sekmines...“

J. Cicėnas

JOIN
SKYWATCH
CALL
CIVIL DEFENSE

(Atkelta iš 1-mo pusl.)

jos Kompanijos Amsterdame, Olandijoje, ir jos generalinio direktoriaus New Yorke (tuometiniam Naujajam Amsterdame). Tarpe tų dokumentų yra keturi, kurie kalbą apie mums rūpimąjį Aleksandrą Karolį Kuršių. To leidinio 437 puslapyje yra paskelbtas Vakarų Indijos Kompanijos Amsterdam, Olandijoje, 1659 m. balandžio 10 d. (ketvirtadienis) direktorių posėdžių protokolai, kurio ištrauka angliškai taip skamba:

"Before the Board appeared Alexander Carolus Cursius, late Professor in Lithuania mentioned in former minutes, who offered his services. After a vote had been taken, he was engaged as Latin schoolmaster in New Netherland at yearly salary of 500 florin, of which one quarter shall be paid to him in advance, that he may procure what books he requires. The Board further grants him gratuity of 100 fl., which the Company will lay out in available merchandise to be used by him upon his arrival in New Netherland, where a piece of land convenient for a garden or orchard shall be allotted to him by the Director-General. He shall also be allowed to give private instructions, as far as this can be done without prejudice to the duties, for which he is engaged.

Agress with the original record. L. Van Seventer 1659".

To paties leidinio 436 pusl. įdėtam laiške Vak. Ind. Kompanijos direktoriai rašo Stuyvesant iš Amsterdamo: "Kiek daug pastangų turėjome padėti suradimui lotynų kalbos mokytojo, rodo jau ir tas faktas, kad dabar vyksta tūlas Alexander Carolus Cursius, buvęs profesorius Lietuvoje..."

462 puslapyje yra paskelbtas beveik po metų nuo jo pasamdymo rašytas laiškas (1660 m. bal. 16 d.), iš kurio susižinome, kad Kuršius dar vertėsi ir gydytojo praktika. Kadangi tas gali būti įdomu ir lietuviams gydytojams, tai ir jį paduodu taip kaip jis skamba angliškai vertime: "As we are told, that Rector Curtius practices medicine there and therefore asked to have a herbarium sent to him, we have been willing to provide him with one herewith, you will hand it to him with the understanding, that it shall not cease to be property of the Company; likewise the books sent with and for the above-mentioned clergymen". Tūlas Alexander C. Flick (History of the State of New York In Ten Volumes, Columbia Univ. Press 1933) rašo, kad tada visoje kolonijoje buvę tik keturi asmenys, kurie turėję medicinišką apmokymą (medical training), kurių tarpe buvęs ir "schoolmaster Curtius". Kiti autoriai Kuršių ir tituluoja Dr. Curtius. Pavyzdžiui, Kilpatrick tiesiai rašo, kad "Dr. Curtius was a physician, and needed a herbarium". Dėl tos priežasties jam

buvęs ir sklypas skirtas, kad jis galėtų vaistžolių užsiauginti.

Iš tolimesnių įvairių dokumentų aiškėja, kad mūsų tautiečio būta gana smarkaus, kuris buvo gana įkyrus tiek kolonijos valdovams, tiek ir Vakarų Indijos Bendrovės centrui Olandijoje. Po pusantro mėnesio jūromis užtrukusios kelionės Kuršius atvyko 1659 m. liepos 4 d., bet, vos įsteigęs mokyklą ir pradėjęs dirbti, jis pranešė mokyklos direktoriams, kad iš gaunamo atlyginimo jis negalys padoriai pragyventi, prašo rekomenduoti į centrą Amsterdame, kad jo alga būtų pakelta, ką jie ir padaro tų pat metų rugsėjo 17 d. laiške prašydami pakelti jo algą ir nuo savęs pridėdami: "Kiek tai reikalingas eina apie jo darbą ir uolumą, mes iš tiesų turime paliudyti, kad jo darbštumas yra

stebėtinai ir kad jaunuolių padaryta pažanga yra nepaprastai". Žinoma, centras jo prašymą, atmetė, nes esą kol Kuršius nevedęs, tai gaunamo atlyginimo esą turėtų pakakti. Vėliau ir čia prasidėjo bėdos: vietos valdininkai prikibo prie jo, kad jis nuo vaikų imas daugiau negu nustatyta, kad tinkamai nevaldąs savo mokinių, kurie esą drabužius vienas nuo kito plėšo, į ką Kuršius atsikirto, kad esą ne visi tėvai sutinka, kad jų vaikai būtų baudžiami. Vėliau jis net į teismą buvęs patrauktas kokio tai kolonisto, kad už pirktą kiaulę įmokėjęs dalį mokesčio, o sutarto likučio mėnesio gale negražinąs. Pagaliau, veik po poros metų Kuršius buvo atleistas ir 1661 m. liepos mėn. išvyko į Olandiją. Dėl atleidimo jis surašė iš savo pusės ilgą pasiaiškinimą, kuris

buvo išsiųstas į Amsterdamą. Veikiausiai tas pasiaiškinimas duotų daug šviesos apie mūsų tautiečio vargus New Yorke.

Kolonistai tuometiniam New Yorke buvo prasti. Fats Stuyvesant rašė į Amsterdamą ir prašė nesiųsti pirklių ir kitokių baltarankių, kurie negali juodo darbo dirbti, bet prašė siųsti prie vargo pratusius pabėgėlius ir ūkininkus ar ūkio darbininkus. Pati bendrovė buvo labai šykšti, o pragyvenimas New Yorke buvęs kelis kartus brangesnis, negu pačioje Olandijoje. Iš tolo žiūrint atrodo, kad jis turėjo iš gaunamų pajamų išgyventi, nes be algos gavo iš kiekvieno vaiko tam tikrą sumą plius pajamų iš medicinos praktikos. Arba kaip Lietuvos bajoras buvo pripratęs plačiai gyventi, todėl ir gaunamų pajamų jam

(Tęsinys 9-tam psl.)

A SUPERIOR PERFORMER!

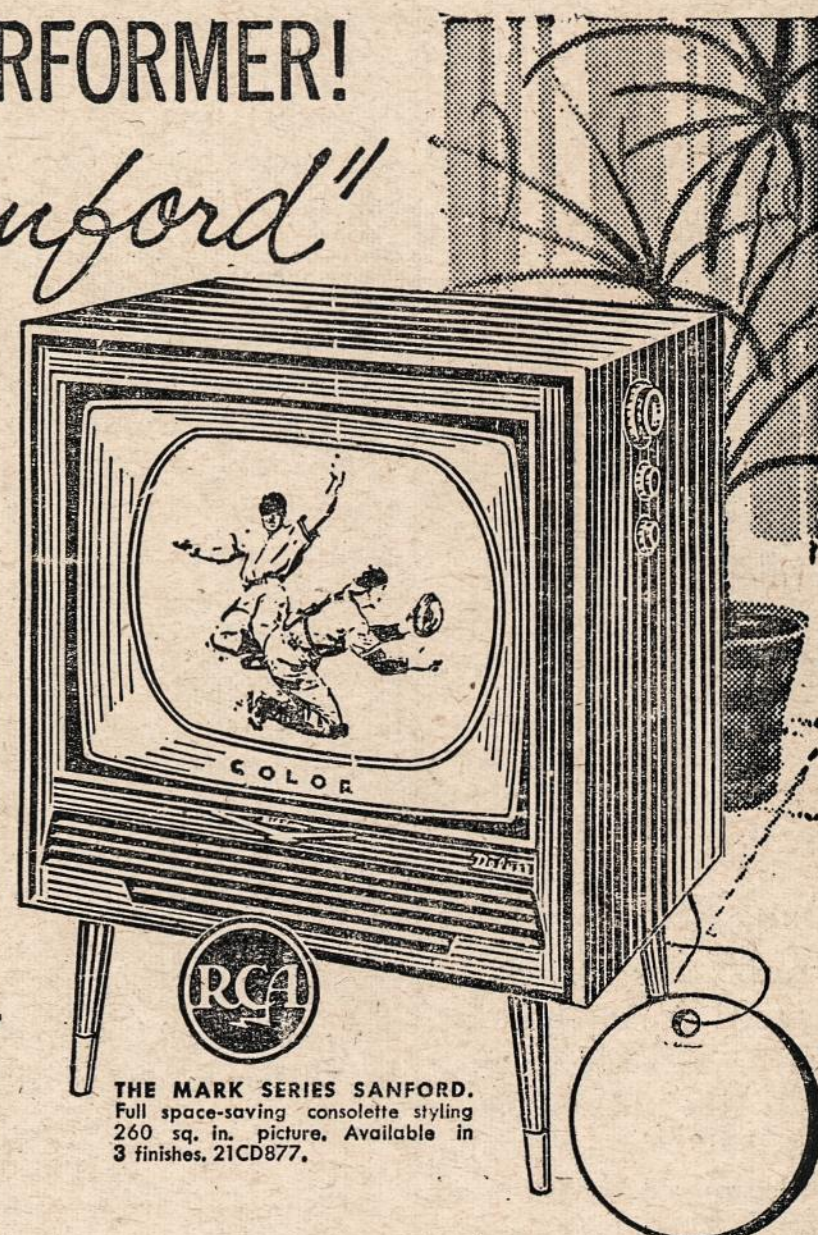
"The Sanford"

ADVANCED
COLOR TV

by

RCA VICTOR

- ★ Performance-Proved Dependability
- ★ More Color Shows Than Ever
- ★ Natural "Living Color" Picture
- ★ Simplified Tuning

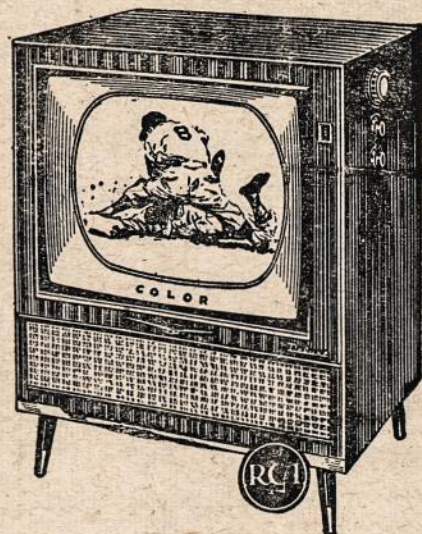
THE MARK SERIES SANFORD. Full space-saving console styling. 260 sq. in. picture. Available in 3 finishes. 21CD877.

TENS OF THOUSANDS of happy owners are thrilling to Color TV every night. See TV as it's meant to be seen.

SEE all the wonderful new Color TV models today. Arrange for a demonstration—either in the store or in your home.

THE MARK SERIES TOWNSEND. 260 sq. in. area. Finishes: genuine walnut or oak veneers and solids. 21CD890.

THE MARK SERIES ANDERSON. 260 sq. in. viewable area. 3 speakers. Available in 3 finishes. 21CD886.

Ask about the RCA Factory Service, available to RCA Victor set owners exclusively.

For UHF—UHF/VHF tuner optional, extra.

Insist on RCA Victor—The Best Known, Best Liked, Best Selling TV in America

See it today!

COME IN TODAY

SOLTIS

HOME APPLIANCES
AND FURNITURE

2647 West 51st Street

Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

“Gyvenimas žėri visomis spalvomis”

Spalio 27 d. tokiu pavadinimu buvo per Vilniaus radiją perskaitytas A. Jonyno straipsnis. Straipsnis vertas dėmesio. Juo labiau, kad rašytas vieno iš našesnių, gal nuosaikesnių, mėgstančio ne tik kurti, bet ir po kitų kūrinius pasižvalgyti, blaiviau negu kiti pasidairyti.

Šių metų žurnalo “Pergalės” Nr. 1, rašydamas recenziją apie Juozo Macevičiaus “Rudens liepsnos” eilių rinkinį, A. Jonynas ten taip prasitarė:

“Reikia turėti kvailo pasitikėjimo savimi, kad išdrįstum net ir artimiausiam savo draugui siūlyti kokius nors kūrybinio darbo receptus”.

O faktiškai A. Jonynas gal vienas tų, kuris kupinas tų neprašytų receptų ir peršantis juos kitiems. Jis nerimsta dėl lietuvių tarybinės literatūros. Jam atrodo, kad visa eina ne taip, kaip norima; kad tarp rašytojų ir gyvenimo esama nesusiderinimo-rašytojų kūriniai sau, gyvenimas sau; kad lietuvių tarybinėje raštijoje pavaizduojami komunistinio užsimojimo herojai ir ne tokie, kokie pagal partijos nustatytą liniją privalėtų būti ir... neatitinka tikrovę.

A. Jonynas, be kito, savo str. “Gyvenimas žėri visomis spalvomis”. (Str. pavadinimas pasiskolintas iš Kinijos komvado) pasako:

Pastaraisiais metais lietuvių tarybinėje literatūroje, pastebima dar viena, ne visai sveika tendencija: palyginimui ją galima būtų pavadinti, gyvenimo pilkinimu, priplojimu prie žemės tendencija. Siekdami teisingai atžymėti tikrovę, kaikurie rašytojai pabrėžtinai stengiasi sukasdieninti savo herojus, jų gyvenimą ir darbą stengiasi vartoti tik pilką spalvą, griežčiausiai vengdami bet kurio pakilimo, herojikos ar romantikos. Būtiškumas prozoje, smulkios detalės lėkščioje poezijoje, tai ir viskas. Kartojasi vis tas pats pilkas kasdieninis gyvenimas. Šio reiškinio šaknų taip pat tenka ieškoti revizionistų puolimuose, prieš socialistinį realizmą. Revizionistai troško, kad mūsų literatūra, socialistinio realizmo literatūra, atsisakytų herojiškai ryškiai išreikšti, pilniausiomis idėjomis ir visuomeniniais idealais, atsisakytų revoliucinės romantikos ir veržimosi į ateitį, kad jie atsisakytų tuo, kas visada sudarė svarbiausią auklėjančios mūsų literatūros poveikslus skaitytojui, jų jėgą”.

Tai A. Jonyno kova su vėjo malūnais. Pavergtoje Lietuvoje revizionistų ne tik balso, bet ir šnabzdėsio niekas negirdi, jei tokių revizionistų ir yra.

Mūsų įsitikinimu, pavergtoje Lietuvoje revizionistų nėra, o tik bendrai visas žmonių gyvenimas pradeda atkusti po tų sunkių komunistinės reakcijos

metų, po tų visokių buvusių žiaurybių. Susidaro tik atitinkamos nuotaikos. O nuotaikos kaip nuotaikos: negali jų sučiupti; nei jų suimsi ir kalėjimui padėsi; nei jų Sibirui ištremsi, jei jos tolydžio virsta visuotinėmis.

O tokių “revizionistinių” nuotikų tikrai jau pasireiškia visoje Sovietų Rusijos imperijoje kartu ir tos imperijos Lietuvos kolonijos gyvenime. Tokiomis nuotikomis sijojamas visas gyvenimas, — pelai atskiriami nuo grūdų: rašytojai kartu su visa biurokratija sau, o gyvenimas sau.

Rašytojas A. Jonynas gal kiek jautresnis ir pastabesnis, negu jo kiti bendraminčiai rašytojai, tai jis, besidairydamas po tarybinę raštiją, pasiilgsta herojaus ir romantikos. Deja, sovietizacija ne romantikų rankomis steigama, o čekistų naganu. Nuo čekisto nagano priklauso raštijos kūryba, tos kūrybos receptai ir bendrai visas sovietinamas gyvenimas.

Neabejotinai tos “revizionistinės” nesugaudomos nuotaikos veikia jautresnius, sąžiningesnius rašytojus, todėl ir jų pavaizduojami herojai palinkę į buities smulkmenas ir toli gražu jiems iki romantikos. Kaip kas mielas pavasarelis po keletą tūkstančių jaunuolių turi “savanoriais” vykti į Kazakstaną derlių suimti, kai kiti tūkstančiai jaunuolių-abiturientų turi pasilikti šiapus aukštųjų mokyklų durų ir turi linkiotis nemokšoms pramonės įmonių vedėjams, kad šie priimtų juos į darbą ir paskui tykoti iš komjačekos sekretoriaus gerų atestacijų, kad atsivertų aukštosios mokyklos durys, — visa romantika nublunka, visi jaunatviški polėkiai priplojami prie žemės. Ir vargšeliui dailiosios raštijos kūrėjui — sielų inžinieriui tenka verstis rašytojo amatu-rašyti pagal užsakytus receptus. Lygiai taip, kaip vaistinininkas, vykdamas gydytojo prirašymus — nė vienos gramos šimtosios dalies nei daugiau, nei mažiau!

Šis sovietinio gyvenimo užburtame rate A. Jonynas ieško išeities. Jis nesiperša net savo draugams siūlyti kokius nors kūrybinio darbo receptus, o vienok iš jo pastatų tie receptai prašosi, — rašykite kaip komunistų partijos yra įsakyta, tai yra rašykite socialistinio realizmo vedami. O kas tas socialistinis realizmas? Seniau Stalino mokslas, o dabar Chruščiovo pamokymai. O visa kita tai — niekis prieš komunistų partijos galybę ir liaudies “meilę” jai... ir atrajavimas socialistinio realizmo.

A. Jonynui gyvenimas vaizduojasi ne taip jau sudėtingai. Anot jo, žmonėse, suprantama sovietijos pajungtame žmoguje, grumiasi naujas ir senas.

Kitų išeičių nesama.

“Galima tvirtinti, kad nei viena siela šiandien neišvengia šitų aštrių, kankinančių ir varginančių minčių: pergyvena jas ir aršiausias ko-

munistas entuziastas, viskambomis ir tik dabar pasirodo rubažingai skeptikas, individualistas ir, tur būt, netgi užkietėjęs buržuazinis nacionalistas aplamai kiekvienas žmogus. Kuo baigsis šios grumtynės vienoje ar kitoje sieloje, daug lemia kiekvienu, konkrečiu atveju klasiniai prietarai, žmogaus individualus charakteris, jo protiniai sugebėjimai, biografiniai duomenys, aplinka, materialinės ir kultūrinės sąlygos, visuomenės padėtis ir daug kitų sąty”.

Taip nušneka A. Jonynas. Ir toliau jis pataria rašytojams išvelgti į žmogaus sielą, nagrinėti pasaulėžiūrinius klausimus. Girdi, iki šiol rašytojai tenkinosi tik bendromis deklaracijomis. Ešą, tuo sumenkina priešų paveikslą ir skurdina idėjinio žmogaus veidą. Jei literatūra nepajėgia atspindinti protinį žmogaus gyvenimą, tokia literatūra laikoma nepilnai subrendusi.

Visa tai iš dalies tiesa, bet subrendusiai literatūrai būtinos ir subrendusios valstybės viso gyvenimo laisva aplinka.

B. Pasternako kūrinys “Daktaras Živago” čia šaunus pavyzdys. Tuo kūriniu gėrisi visas laisvasis, kultūringasis pasaulis. Jis jau išėjo 18 syetimų kal-

sų kalba, bet ne Rusijoje, o Olandijoje...

B. Pasternaką gi savo tėvyneje, Rusijoje, visai pradeda uiti, žnaibioti. Jis rašytojų sąjungos išmestas; reikalaujama iš jo atimti pilietybę. Už ką? Kuo jis nusikalto? Ar jo kaltė, jei svetimi tą kūrinių gerai įvertino ir jis susilaukė net Nobelio premijos? Ar jis ją prašė? Ir ar iš visų tų, kurie nūdien Sovietų Rusijoje taip B. Pasternaką uja, meta iš savo rašytojų tarpo, daug skaitė kas nors jų kūrinių?

Komunistų akyse B. Pasternakas kaltas, nes jis pažvelgė į savo tėvynės, Rusijos imperijos porevoliucinių ir revoliucinių metų gyvenimą blaiviomis realisto akimis ir tą gyvenimą pavaizdavo realistiniais, tiesai nenusikalsdamas, pasaulėžiūriniais nieko nepažeisdamas. Herojus ir pilkuosius jis surado ne vien tik tarp komunistų palaimintųjų, bet ir tarp kitų.

Jei A. Jonynas turėtų progą ir atsidėjusiai perskaitytų B. Pasternako Daktarą Živago, tai jis, nors ir užkietėjęs entuziastas komunistas, o vienok neišvengtų gilių pergyvenimų, kankinančių ir varginančių minčių, kurios ir dabar, neabejojame, jam nėra svetimos. J. Vlks.

Paskolos namams pirkti

Nuo 1 metų iki 20 metų, lengvais mėnesiniais apmokėjimais, nuosimtis nuo 4½ iki 6.

TAUPYTOJAMS MOKAME AUKŠTUS DIVIDENDUS.

INDĖLIAI APDRAUSTI IKI \$10,000.00

BRIGHTON SAVINGS and LOAN ASS'N

4071 Archer Ave. Tel.: LAFayette 3-8248

(į vakarus nuo California Avenue)

CHARLES ZEKAS, Secretary

OFISO VALANDOS:

Pirmad., Antr., Penktad ir Šeštadienį 9:00 ryto iki 4:30 val. po pietų. Trečiadienį uždaryta. Ketvirtadienį 9:00 ryto iki 8:00 val. vakaro.

MOVING

APDRAUSTAS PERKRAUSTYMAS
IS TOLI IR ARTI
*Nauji dideli trokai - Naujaisi kraustymo trokai
Ilgų metų patyrimas - Pigūs ir sąžiningas palaimavimas*

JUOZAS NAUJOKAITIS

2022 W. 69 St. Chicago 36, Ill. Tel. Wabbrook 5-9209

Lietuvių Taupymo ir Skolinimo Bendrovių Lygos Nariai

kuriuose kiekvieno santaupos yra apdraustos iki \$10,000.00, o namų paskolos duodamos lengvomis sąlygomis.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSN.

6245 SOUTH WESTERN AVE. CHICAGO 36, ILLINOIS

GRovehill 6-7575

CONTINENTAL SAVINGS & LOAN ASSN.

4559 SOUTH PAULINA STREET CHICAGO, ILLINOIS

YArds 7-0145

CRANE SAVINGS & LOAN ASSN.

2555 WEST 47th STREET CHICAGO 32, ILLINOIS

LAFayette 3-1083

DISTRICT SAVINGS & LOAN ASSN.

3430 SOUTH HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS

CLiffside 4-0104

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 SOUTH 49th COURT CICERO 50, ILLINOIS

TOwnhall 3-8131-2

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSN.

1800 SOUTH HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS

HAymarket 1-2028

GARSINKITĖS NAUJIENOS

Ginčas dėl senovės Lietuvos valstybės atsiradimo

Kas tas V. T. Pašuta? — Jo veikalai. — Jo pavartoti Lietuvos istorijos šaltiniai. — Ką jis vadina Lietuvos buržuaziniais istorikais. — M. Hellmanno samprotavimai dėl senovės Lietuvos valstybės įsisteigimo. — V. T. Pašuto atsiliepimas apie tai. Jo įvertinimas Lietuvos istorikų.

Š.m. "Voprosy istorii" žurnale, Nr. 8, yra įdėtas V. T. Pašuto vertingas str. "Protiv nekotorych buržuaznykh koncepcij obrazovanija Litovskago gosudarstva" (Prieš kai kurias buržuazines koncepcijas ryšium su Lietuvos valstybės įsisteigimu).

V. T. Pašuta yra iš jaunesniųjų tarpo istorikas akademikas, savo pranešimais ir ginčais dalyvaujas SSSR mokslo akademijos istorijos instituto feodalizmo istorijos sektoriaus posėdžiuose. Jis ten šiais metais perskaitė savo pranešimą apie Lietuvos valstybės atsiradimą. Tas pranešimas visų posėdžių dalyvavusių buvo palankiai sutiktas. Tas jo pranešimas 1952 m. įdėtas SSSR mokslo akademijos istorijos ir filosofijos serijos leidinyje tome IX (Nr. 1, psl. 35-40). Kitas jo pranešimas "Pomezanija" pasirodė 1955 m.

Tarp V. T. Pašutos ir M. Hellmanno kilo ginčas dėl kurių gyvenimo verčių priežasčių įsikūrė senovėje Lietuvos valstybė, ir ar tai buvo normalus reiškinys, ar tik atsitiktinumas.

V. T. Pašuta yra marksistinės ideologijos šalininkas, ir jis bando įrodyti, kad Lietuvos valstybės atsiradimas nebuvo joks atsitiktinumas, bet ji, toji Lietuvos valstybė, senovėje atsirado tų vidaus gyvenimo akstinių paskatinta, kaip ir visos kitos ano meto valstybės. Gi M. Hellmannas savo "Zu den Anfaengen des litauischen Reiches" str., tilpusiu "Jahrbuecher fuer Geschichte Osteuropas" (1956, Bd. 4, H. S. 159-165, Muenchen) puola V. T. Pašutą ir teigia, kad Lietuvos valstybės atsiradimas buvo atsitiktinas.

V. T. Pašuta savo teigimams įrodyti, be kitų šaltinių, atsiemia į šių lietuvių autorių veikalus: "Lietuvos TSR istorija", tomas I, 1957 m.; P. Kulikauskas — "Kai kurie archeologiniai duomenys apie seniausią Lietuvą TSR teritorijoje augintus javus"; J. Jurginis — "Zemledelije i tehnika selskago choziaistva Litvy XIII-XV"; Tautavičius "Vostočnaja Litva v pervom tysiačelietije", Vilnius, 1954; A. Tautavičius — "Rytų Lietuvos pilkapijai"; T. Lietuvos mokslo akademijos darbai 1955; P. Kulikauskienė "Issledovanije archeologičeskich pamiatnikov Litvy", 1952; P. Kulikauskas — "Pogrebalnye pamiatniki Litvy konca I-načala tysiačelietija našej ery", 1952; P. Kulikauskienė — "Issledovanije archeologičeskich

pamiatnikov"; J. Jurginis — "Valstiečių bendruomenė ir feodalinė tėvonija Lietuvoje XIII-XIV amžiais". T. Lietuvos akademijos darbai, serija A. T., Vilnius, 1957; R. Volkaitė - Kulikauskienė "Klasikinės visuomenės susidarymas Lietuvoje", Vilniaus universiteto istorijos fiziologijos fak. leidinys, 1955, Vilnius; K. Jablonskis "Die offizielle Urkundensprache des litauischen Grossfürstentums als kulturgeschichtliche Quelle", "Conventus Primus historicorum Balticorum", Acta et relata, Rigae, 1938 m.; J. Stakauskas "Lietuva ir vakarų Europa XIII amžiuje", Kaunas, 1934 m.; F. Neveravičius "Zarys rozwoju kultury i tworczosci litewskiej", Alma Mater Vilensis, London, 1953, C. R. Jurgela — "History of the Lithuanian Nation, New York, 1948.

Be šių čia išvardintų lietuvių autorių veikalų, V. T. Pašuta savo straipsnyje dar išvardija šiuos lietuvių istorikus: M. A. Jučą, B. Dundulį, Z. Ivinskį, J. Šapoką ir kitus. Jis juos vadina buržuaziniais istorikais, kurie kartu su F. Neveravičium, Paškevičium ir kai kuriais lenkų istorikais šmeižia T. Lietuvos mokslą ir kalbą apie jo nusmukimą. Jie save skaita liaudies dvasios nešėjais. Esą, nedėkingu darbu verčiasi tokie istorikai JA V-ėse, kaip Jurgėla ir Šapoka. Jų senos istorinės pažiūros į Lietuvos praeitį padeda vokiečių istorikams "pažinti rytų istoriją" — "Ostforschung". Bereikalingai, anot V. T. Pašuto, lietuviai emigrantai istorikai savo žurnalą pavadinę "Ateitimi". Jie, tie istorikai-emigrantai, neturi ateities.

Be lietuvių autorių, V. T. Pašuta pavartojo dar šių lenkų autorių šaltinius: W. Kamieniecki, G. Labuda, H. Lowmianski, O. Halecki, A. Kaminski ir kitus. Suprantama, pavartoti ir rusų istorikų šaltiniai, bet jų palyginamai ne tiek daug, kiek suminėta lietuvių ir dalinai lenkų.

Visa tai sakoma ir rodo, kad V. T. Pašuta atsidėjusiai rasiąsi Lietuvos praeitį ir rimtai jis atsikerta prieš M. Hellmanno dėtą pastangą nuvertinti Lietuvos senovės praeitį ir skaityti anų amžių Lietuvos valstybės atsiradimą atsitiktiniu ir laikinu reiškiniu.

Galima su V. Pašutos kai kuriais teigimais sutikti ar nesutikti, bet juos reikia laikyti rimtais. Ir neabejotinai, jis į Lietuvos praeities pažinimą įneša naujo.

M. Hellmann savo veikale

sako, kad V. T. Pašutai nepasisekė įrodyti, kad XIII amžiuje atsirado vieninga Lietuvos valstybė dėl vidaus socialiniai ūkinės raidos. M. Hellmann iš viso nepori pripažinti ar įžiūrėti Lietuvos istorijoje tikslingumo. Girdi, galima įrodyti, kad Lietuvos valstybė anuomet pergyveno visus tuos istorijos tarpsnius, kaip kitos anų metų valstybės.

Anot V. T. Pašuto, klysta M. Hellmannas, siekdamas Lietuvos atsiradimo pradžios tik XIII amž. V. T. Pašuta gi sako, kad yra daug įvairių šaltinių senovės Lietuvos praeičiai pažinti.

Esą, rusų, lenkų, lietuvių ir pačių vokiečių ir kitų surasti tokie gausūs Lietuvos praeičiai pažinti šaltiniai, kurie byloja apie daug senesnius jos metus. Tarp tų šaltinių V. Pašuta sumini Kijevo, Galicijos-Volunijos, Vladimiro-Suzdalės, Naugardo, Pskovo, Maskvos įvairius istorijos fondus, iš kur galima pažinti ne vien tik Lietuvos kaip valstybės praeitį, bet ir Lietuvos vidaus gyvenimą. Kai kurie vokiečių istorikai, kartu ir M. Hellmann, be jokio pagrindo visai išjungė prūsus iš bendros Lietuvos praeities. Esą, jie, prūsai, ne vien tik kalba buvo giminingi lietuvių tautai, bet ir savo papročiais, ano meto kultūra ir nemaža jų persikėlė gyventi Lietuvon, kaip ir lietuvių — Prūsijon. Juos jungė ir bendras abiejų priešas, — vokiečių ordinas-kryžiuočiai. Neabejotinai, prūsai veikė lietuvių susimesti gyventi valstybiniu gyvenimu, jau nekalbant apie vidaus įvairius gyvenimo veiksnius, kad ir tautos aižėjimas į įvairius klotus ir tų klotų kovos buvo vienu iš akstinių, verčiančių dėti savos valstybės pagrindus. Esą, yra pagrindo prūsų praeitį dalinai sutapatinti su lietuvių praeitimi. Čia aptinkama daug bendro. Nors štai kad ir teisinės prūsų normos buvo perdirbtai, savo vidaus gyvenimui pritaikintai vartojamos ir lietuvių. Tuo būdu prūsų istorijos šaltiniai ir jų pažinimas padeda arčiau pažinti ir lietuvių senesnę praeitį. Be to dar, artimesnis pažinimas baltarusių praeities gyvenimo ir jų santykiavimo su lietuviomis taip pat įgalina pažinti kada ir kaip pradėjo formuotis lietuvių senovės valstybinis gyvenimas. Taip ir yra būtinas pažinimas Lietuvos senovės vidaus gyvenimo ūkinės raidos, kaip atsirado ir kaip vystėsi ir įsigalėjo feodalinė tvarka. Negalima paneigti, kad tokios feodalinės tvarkos Lietuvos valstybės gyvenime nebuvo. Lietuvių visuomenės tų metų aižėjimas klotais ir tų luomų savitarpių santykiavimai, jų kovos dar labiau įgalina pažinti ir suprasti Lietuvos valstybės atsiradimą.

Esą, rusų dvarininkijos buržuaziniai istorikai maža teturėjo noro pažinti senesnę lietuvių praeitį. Jie tenkinos tik Lietuvos kunigaikščių pažinimu, visai nesigilindami į jos vidaus santvarką. Tokiais rusų istorikais buvo N. Karamzin, S. Solovjev, V. Kliučevskis ir kiti. Ukrainos istorikai, kaip N. Leontovič, V. Antonovič, N. Daškevič, Gruševskis ir kiti, taip pat maža ką naujo įnešė į Lietuvos praeities pažinimą.

Taip kaip ir dabar M. Hellmann, taip seniau anie ir kiti istorikai nesigilino į lietuvių senovės ūkinio gyvenimo pažinimą, kaip tas gyvenimas klostėsi, kokių vidaus gyvenime ūkinių santykiavimų būta ir kaip buvo tvarkomasi. Gi be visuomenės organizacijos, be ūkinio gyvenimo ir luomų kovos pažinimo, negalima sudaryti pilną ir teisingą praeities vaizdą. Kas ignoruoja istorijoje klasių kovos buvimą, kas apeina ūkinio gyvenimo raidą, tokiems istorija — tai kunigaikščių, karo vadų istorija, bet ne istorija tautos, liaudies, šalies.

Girdi, tarybinė istorija daugiausia kreipia į tai dėmesį ir jau daug naujo įnešė į Ukrainos, Bielorussijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos istoriją.

Esą, dėl Lietuvos istoriko tai esą labai reikšminga žinoti, įsitikinti, kad feodalinės valstybės atsiradimas nebuvo atsitiktinumas, bet ūkinio gyvenimo raidos būtinumo išdavos. Tokiu materialistiniu idealistiniu metodu vedami, T. Lietuvos istorikai P. Kulikauskienė, P. Kulikauskas, A. Tautavičius, P. Tarasienka, P. Dundulienė, P. Jablonskytė-Rimantienė, Pičeta, K. Jablonskis, D. Pachilevičius, J. Jurginis, M. Jučas, B. Dundulis ir kiti daug ko atsiekė Lietuvos XIV-XV amž. socialinio, ūkinio ir politinio gyvenimo pažinimui. Esą, daug yra nusipelnęs jau miręs P. Pakarklis savo darbais pažinimui Prūsijos praeities. Čia nuopelnų turi kalbininkai K. Būga, A. Salys ir kiti. J. Žiugžda daug naujos šviesos menamai įnešęs į Lietuvos ir Rusijos valstybių santykiavimo ir bendravimo pažinimą.

V. T. Pašuta skuba įrodyti, kad iš seno Lietuva turėjusi įvairių santykių su rusų gyvenamosiomis žemėmis — kunigaikštijomis.

Čia jis visu smarkumu puola M. Hellemaną, kuris paneigė iš seno rusų, tai yra velikorų buvimą. Mat, M. Hellmann linkęs manyti, kad velikorusai susidarė iš įvairių slavų ir neslavų tautų, kaip nelyginant dabar vadinamieji prūsai — rytų Vokietijos vokiečiai yra mišinys salzburgiečių, senovės prūsų, lietuvių, skandinavų, romėnų ir kitų Vakarų Europos tautų.

Komunizmu atmieštuose rusuose dabar esama tokio palinkimo, kad bent dalį slavų

Paleistoji kanarėlė

Kostas Ostrauskas. Kanarėlė. Chicago (Lietuvių Studentų Santara, 1958).

Didelis *Draugo* kultūros kritikas — *Draugo* kultūros pirmoje vietoje, ir tų reiškinių, kurie kritikuoja, antrą — dr. P. Celiešius, recenzuodamas *Kanarėlę*, priėjo tokios, matyt, gerai pergalvotos, išvados:

— Seniems išeiviams lietuviams, kurie atsiliepia apie Lietuvą prastai ir nuolat akcentuoja jų laikais buvusią lietuvišką skurdą, bus naujas įrodymas, kad jie teisingai kalbėjo, apibūdindami gyvenimą Lietuvoje. Dėl tų priežasčių Kanarėlė dabartiniu laiku mūsų tremtinių scenoje nepageidautina. Bet savo laiku ji tiks pavaizduoti būdingą mūsų lietuvių ubagų gyvenimą.

Vadinasi:

(1) *Dabar* mene reikia ieškoti propagandinių efektų. Jeigu visuomenė vienpusiškai pesimistiška, tai menas turi būti — lygiai vienpusiškai — optimistiškas. Kiekvienu atveju, prieš rašant, patartina atsiklausti politinių veiksmų ir pasisemti statistinių žinių iš 1923 m. Lietuvos gyventojų surašinėjimo, kuris šiuo atveju liudija, kad Lietuvoje ubagų buvo ne ką daugiau kaip kunigų. O ir generolų buvo nemaža, kurie kol kas, deja, literatūroje nepasirodo. Tuo tarpu visuomenės sentimentams “kildinti” kaip tik tai epoletai gali būti geresnė priemonė, ypač scenoje, negu dramatika, besisukanti apie paukštieną, ir dar ubagų tarpė.

(2) *Ateičiai* iš meno reikalauja, kad jis tikėtų pailiepsuoti istorinius vadovėlius, idant vaikai žinotų, kaip anksčiau gyventa. Šiuo atžvilgiu irgi pageidautina, kad dramaturgai vaizduotų “svarbius” žmones, kurie vadovauja bendruomenei — arba bent jau smarkiai jai pakenkia ir tuo “nusipelno” istorijos dėmesio.

Kitais žodžiais:

Dabarčiai — propaganda.

Ateičiai — archyvinė medžiaga.

Tai — ir formulė meninei kūrybai, charakteringa, kaip jau anksčiau pastebėta, *Draugo* meninei kultūrai, kurią skaudžiai kritikuoja, ją ryškiai atstovaudamas, dr. P. Celiešius.

Drama nėra dokumentacija. Ji, kaip ir kiekvienas menas, ne perduoda pasaulio *faktus*

(tai mokslo uždavinys, kurį, žinoma, žurnalistai nepavargdami degraduoja). Ji išreiškia žmogaus *jausmus* santykiuose su pasauliu. Jo požiūriai yra svarbūs, ne daiktai, į kuriuos jis žiūri. Ir, būtent, dėl to, kad tuose požiūriuose glūdi jisai pats, kūrybiškas ir gyvenantis žmogus. Daiktai tėra taškai, kad būtų į ką žiūrėti. Bet žmogus yra dėmesio centras kūryboje.

Ostrausko požiūris į pasaulį labai giminiškas liaudies dainom. Jis kartu liaudiškas ir poetiškas. Gamtinės situacijos įvedamos ne jų pačių labui, bet kaip žmogaus *jausminio siekimo* simboliai. Ostrausko žmogus siekia tikrai jausmais. Visi kiti siekimai palieka už dėmesio lauko ribų. Kaip tik tai dėl to žmogaus siekimas trapus: vos apčiuopiamas, žymia dalimi iliuziškasis, lengvai sudužtas, jei ne kitų pastangomis, tai paties žmogaus nepakankamumo ir kaltės paliestas. Todėl ir simbolis — Kanarėlė.

Ostrauską domina tikrai žmogus, savyje šį jausminį siekimą pergyvenęs — arba bent su juo, kitų pergyvenamu, tiesiogiai susiduriąs ir į jį reaguojąs. Kitoki žmonės paliekami statistikos metraščiams, liudijančiams, kaip pastebėjome, kad ubagų ne tiek jau skausmingai daug.

Bet Ostrausko dramatiniam pergyvenime kaip tik tai šis jausminio siekimo palietas žmogus ir yra ubagas. Žinoma, ne ekonomine, o psichologine prasme. Ubagai pasirinkti simboliais žmogaus, kuris pajunta distanciją tarp savo jausminio siekimo ir realybės. Jisai yra ubagas realybėje, kadangi jis gyvena neprilygstama svajone. Jis siekia ją realizuoti pasaulyje, bet jo svajonė sudužta. Ir kaip tik tai šio sudužimo pagimdytoje vidinėje kančioje jis priartėja, miglotais takais, prie būties esmės.

Vaizduojamųjų įvykių *realistinė* apimtis — minimali. Kanarėlė pavagiama ir paleidžiama. Pagaunamas žvirblis. Apkursta savo iliuzijoje apgautas žmogus. Ostrausko meistriškumas: kad jis šioje nepaprastai siauroje realių įvykių skalėje sugebėjo sukongcentruoti žmogaus vidinio pergyvenimo simbolius.

Tačiau labiausia giedanti *Kanarėlės* dorybė yra ta, kad šis iš esmės simbolinis turinys sėkmingai perduotas realistinėje plotmėje. Veikėjai nėra vien simboliai, bet tikri ir šviežūs žmonės. Autorius šioje plotmėje buvo tiek stip-

rus, kad jis patsai suvedžioja skaitytoją “nepražvelgti” į gilesnę, simbolinę kūrinio reikšmę.

Ypač, žinoma, lengva šitaip suvedžioti, jeigu už paviršutiniško intereso dvasinėmis vertybėmis slypi niūrūs propagandisto polinkiai ir materialistiniai gyventojų surašinėtojo (pagal socialinės klasės) interesai. V. Kv.

Darbus pradedant

Entuziastiška ir energinga Chicagos skyriaus valdyba, tik pradėjus savo kadenciją buvo iniciatorė šio pirmo vakarų sekcijos suvažiavimo, kuriame ji bandė dalelę savo veiklos dvasios įkvėpti visiems atsilankiusiems. Turbūt neįmanoma jaučiau pradėti suvažiavimo kaip prie pusryčių stalo senų ir naujų pažįstamų tarpe. Užkandžiaudami ir pasikeisdami idėjų nuotrupomis nutarėm gilintis į veiklos diskusijas po formalaus suvažiavimo atidarymo. Išreiškę didelį ačiū kolegai G. Gedvilai už vaišingumą būrėmės į Chicagos Universiteto salę. “Šį kartą žvelgsime ne į kultūrinę, bet į veiklos problemą” — buvo pirmieji Chicagos skyr. pirm-ko B. Prapuolenio žodžiai atidarant suvažiavimą. Pirmininkauti buvo pakviestas kolega C. Melsbakas iš Clevelando, o sekretorės pareigas atliko kol. D. Parokaitė. Toliau c. v-ba ir skyriai turėjo pristatyti dabartinę veiklą ir planus ateičiai. Buvo numatyti bendri projektai tarp Clevelando, Detroito, Urbanos ir Chicago skyrių. Santaroje, įprasta vaga, diskusijos kryo į visas šalis. Tas savaime suprantama, nes kiekvienas skyrius turi skirtingas problemas ir bendros diskusijos neišvengiamai perėina į neapribotą plotmę. Idant privesti diskusijas prie vienos temos kol. V. Gegevičiūtė perskaitė įžangą sekančioms diskusijoms, būtent — Studento pagrindinės motivacijos stojant į organizacijąs ir jo psichologiniai reikalavimai kuriuos organizacijos turi suprasti ir patenkinti”. Čia kilo klausimas ar Santara atitinka jaunimo reikalavimus ir ar ji gali išugdyti veiklą naujų narių tarpe. Filisterio R. Mieželio išvados trumpai ir aiškiai pristatė viską ką diskusijų dalyviai vienaip ar kitaip bandė išreikšti, būtent — dažniau daryti susirinkimus, draugiškesnėje atmosferoje ir stengtis visus narius įjungti į darbą.

Laikantis suvažiavimo dienotvarkės, ir nedelsiant laiko toliau judėjome į Jaunimo namus, kur įvyko tarporganizaciniai debatai moderuojant Santaros filisteriui H. Žibui, dalyvaujant ateitininkų atstovui A. Liulevičiui, A. S.S. atstovui J. Milišauskui, ir Santaros atstovui fil. R. Mieželiui. Tema: “Akademinių

organizacijų pasikeičianti idėjinė istorija”.

Akademikai apibūdino tremties metų lietuviškumą kaip savaime priimtą ir neproblematiską. Tačiau kai atvykimas Amerikon ir sąlygų pakitėjimas iššaukė stoką lietuviškumo Akad. Skautų Sąjūdis surado tikslą užauginti lietuvių elitą su plačiu akiračiu, kuris duotų įnašą *lietuvių* kultūron. Veikla plėtojosi bendradarbiaujant su Lietuvių Studentų Sąjunga ir kitomis organizacijomis, bei leidžiant žurnalą “Mūsų Vytis”.

Ateitininkai pasisakė, kad ne tautinio išsilaikymo idėja, bet tik priėjimas-metodika yra pasikeitusi. Dabar tautiškumas pas ateitininkus yra pagrįstas pareigos jausmu. Ateitininkai naudodamiesi 45 metų patirtimi pabrėžia, kad reikia ne tikslą pritaikyti prie aplinkybių, bet priėjimą prie užsibrėžtų tikslų. Bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis buvo išvystytas per eitis metais, o dabar dėmesys yra kreipiamas ir į tarpautinę veiklą.

Santariečiai tik užbaigę kūrimosi stadiją neturi įsigyvenusių idėjų ar tradicijų. Nors idėjiniai bruožai Santaroje yra atsiradę, bet tautiškumui pateisinimas yra daugiau asmeniškasis. R. Miezelis pristatė savo tautiškumo supratimą, be racionalių pateisinimo, tik kaip išpareigojimą tautai. Santaroje lietuviškumas ar tautiškumas nėra statinis žodis, o gyvosios lietuviybės mėnuo kaip tik ir yra tos sąvokos padarinys. Santaroje lietuviškumo idėja turi būti gyva, kūrybinga ir pritraukianti jaunimą.

Visiems aktyviai įsijungus į diskusijas pabiro asmeniškai ir organizaciniai klausimai. Turėtų niekas nesmerkti čia pasirodžiusių asmeniškumų, nes yra reta proga, kada taip atvirai ir ramioje nuotaikoje galima pagvildinti šių organizacijų tikslus ir skirtingas idėjas. Daugeliui teko lengviau atsidusti, kai seniai sligiantys klausimai buvo atsakyti. Reikia pripažinti, kad daug klausimų liko neatsakytų, ir nežinia ar kada nors atsiras tikslūs atsakymai. Kolegos Avizienio (ASS) iškelta mintis, kad naujų generacijų jaunimas vis daugiau ir daugiau suabejoja tautiškumu sukėlė daug susirūpinimo ir tuo pačiu būdo surasti atitinkamą pateisinimą. Kol. G. Gedvila pristatė tautiškumą kaip pasipriešinimą masės spaudimui paliekant individu. Filisteris H. Žibas bandė suprasti tautiškumą iš jausminio ar etinio taško, kurio negalima racionalizuoti. Ateitininkų atstovas A. Liulevičius atkartojė, kad tautiškumas turi būti racionalizuojamas, bet pirmiausia jis turi būti atgaivinamas dvasioje. Tenka paste-

(Tęsinys 7-me pusl.)

Mirė dail. Vlaminck

PARYZIUS. — Sulaukęs 83 metų mirė dailininkas Maurice de Vlaminck, vienas iš "bestijų" (fauves), kuris su Matisse, Derain ir kitais sukūrė naują meno kryptį ("fauvizmą").

Šis vardas prigijo nuo 1905 metų, kai vienas meno kritikas jų parodą tamsiam rūmų rūsy pavadino "laukinių žvėrių urvu". Netrukus fauvizmas išsišakojo į kubizmą ir kitas kryptis.

Vlaminck gimė ir augo Paryžiuje. Tėvas buvo flamas, motina prancūzė iš Lotaringijos, abu muzikai. Jie ir sūnų nukreipė į muziką; jis grojo čigonų orkestre, paskui teatre, o turėdamas laiko, dalyvaudavo dviračių lenktynėse ir tepliodavo taip sau, kaip "tepliomanas". Kai jo paveikslus pradėjo pirkti, jis padėjo smuiką į šalį ir pasidarė "profesionaliu" dailininku. Negana to, jis tvėrėsi ir poezijos ir kitokios literatūros kūrybos. Jis parašė 10 knygų ir paliko virš 4,000 visokiausių dailės darbų.

Dailė nesanti profesija

Maurice de Vlaminck rašė: "Būti dailininku nėra profesija, kaip nėra profesija būti anarchistu, mylimuoju, dviratininku, svajotoju ar boksininku. Tai tik yra prigimtinė drąsa, drąsa..."

New Zuercher Zeitung meno kritikas Gotthard Jedlicka, aprašydamas dailininko paskutinių laikų gyvenimą jo viloje "La Tourilliere" netoli Paryžiaus, sako, "dailininkas mėgdavo svečius, gerbėjus ir sakė davę jiems monologus apie Dievą ir pasaulį, karą ir taiką, prieš Picasso ir kubizmą, prieš visus meno sąjūdžius, savo pradžią išvedančius iš fauvizmo, kurio vadu jis savo laiką ir gal būtų dėl to jis jo niekad nepuolė".

Kalėjimuose yra žmonės

Garsaus Dartmoor kalėjimo Anglijoje administracija pakvietė žinomą dainininkę Gloria Yoren duoti kaliniams labdaringą koncertą. Dainininkė sutiko ir bekoncertuodama tiek susijaudino, kad "Home sweet Home" sudainavo pati ašarodama ir kalinių auditorijai pažadėjo greitai laiku vėl padainuoti. Grįžusi į Londoną ji patyrė, kad jai bedainuojant kaliniams, vagys išilaužė į jos butą ir jį visiškai apiplėšė...

Po dviejų dienų visi jos pavogtieji daiktai grįžo "special delivery" siuntiniu, ir siuntiny buvo laiškas: "Mums baisiai nemalonu, kad tamsta apiplėšėme kaip tik tuo metu, kai tamsta koncertavai Dartmoore. Apie tai mes nežinojome ir labai atsiprašome. Prašome sekančią koncertą Dartmoore duoti kaip galima greičiau, nes, be abejo, netrukus ir mes ten vėl būsim, ir ligi šiol neturėjome galimybės išgirsti tamstos stebuklingo dainavimo".

7 - NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, NOVEMBER 15, 1958

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

bėti, kad tautiškumo-lietuviškumo klausimas ateity pasidarys dar aktualesnis, o pripažindami sintezišką tautiškumą, kurį automatiškai primame turime jam pateisinti ieškoti taip pat iš sintezės perspektyvo. Buvo pasisakymas, kad darnūs santykiai su kitomis organizacijomis sumažina sveiką rungtyniavimąsi. Tačiau šių trijų organizacijų debatas ir entuziastikos diskusijos įrodė, kad šis bendravimas yra ne tik informacinis ir daugiau atitinkas demokratinei dvasiai, bet tuo pačiu atstojas rungtyniavimą, kurį kaip ir išsaugome.

Suvažiavimą baigėme intymioje aplinkoje prie giedraus juoko ir lietuviškų dainų. Kolegių G. ir K. Brazdyčių rezidencija tapo santaričių prieglobstis, o jų nuoširdumo tikrai neužmiršime. Reikia pripažinti šio suvažiavimo žemiškos, konkrečios diskusijos atbudino veiklos entuziazmą ir uždarymo vakaro nuotaika praskynė kelią į draugiškesnį darbą. V.G.

Keista, bet faktas

Signalai iš Jupiterio?

Jau kelinti metai, kaip mokslininkus intriguoja paslaptiniai signalai, ateina iš Jupiterio, didžiausios mūsų saulės planetos. Tie signalai yra pagunami didžiuliais radijo teleskopais. Buvo bandoma išaiškinti, kad tai yra signalai, kilę dėl nepaprastai smarkių elektromagnetinių audrų toje planetoje, bet tyrinėjimai parodė, kad toks tvirtinimas yra visiškai klaidingas.

Keturi JAV mokslininkai Floridos universitete tyrė tuos signalus per 5 metus, nustatė, kad jie yra geriausiai pagunami 18 megaciklais ir kad signalai yra "siunčiami" neapsakomu tikslumu, punktučiai 5:55:28, arba, kad lygiai 5 val. 55 minutę ir 28 sekundę Jupiteris siunčia savo signalus iš trijų vietų. Taigi, negali būti kalbos apie audrą, kuri kasdien įvyktų tą pačią valandą, minutę ir sekundę.

Rimti mokslininkai nedrįsta prileisti, kad ten būtų kokia nors gyvybė, kadangi bent žemės sąlygomis tokia ten nėra įmanoma: neapsakomas šaltis ir visiška mūsiškės atmosferos stoka.

Pirmasis rūką popiežius

Iš Vatikano Miesto AP praneša, kad naujasis popiežius Jonas XXIII yra pirmasis popiežius, kurs rūko cigaretes, po dvi per dieną. Vieną po priešpiečių, kitą prieš pietus.

F & M RADIO & TELEVISION SERVICE
Authorized
DELCO & MOTOROLA DEALER
Car radio repaired while you wait.
3159 E. Wallace St. CALumet 5-9833

Paseno bevažiuodamas

Po karo kraštui dar tik pradėjus atsistatyti iš griuvėsių, susisiekimas buvo labai menkas ir malkomis kūrenami traukiniai vėlindavosi po kelias ar keiolika valandų.

— Bilietus, bilietus prašau! — šaukia koduktorius eidamas išilgai vagoną. Vienas pražilęs žmogus paduoda vaikišką bilietą.

— Tai vaikui bilietas, — sako koduktorius, — o tamsta jau pražilęs. Teks primokėti su pabauda.

— Nieko panašaus, protestuoja žilius. — Kai įsėdau į šį traukinį, tikrai dar tebebuvo vaikas!

Atpažino

Ponia kavinės padavėjui: Ar buvo čia apie penktą valandą užėjęs toks ponas ir klausė ponios žalia suknele?

Padavėjas: Taip, buvo, palaukė keletą minučių ir išėjo su ponia žalia suknele...

Pasvėrė ir suskaičiavo

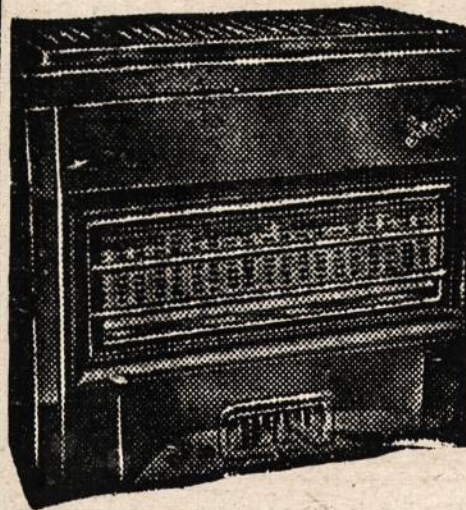
Kinų komunistai giriiasi savo "karo" rezultatais su keturiomis blogybėmis — pelėmis, žvirbliais, musėmis ir uodais. Nuo 1957 m. lapkričio mėnesio iki š.m. liepos mėn. išnaukinta 1,240,000,000 žiurkių ir pelių, 1,250,000,000 žvirblių ir daugiau kaip 70 tonų uodų ir muselių.

Kiek trunka išmokyti uždirbti

Vienas Paryžiaus bankininkas paprašė garsų dailininką Horace Vernet, kad šis jam išpieštų albume kokią paveikslėlį. Dailininkas sutiko, bet už darbą pareikalavo 1000 frankų.

— Kaip tai? Juk toks vaizdelis nupiešti truks tik penkias minutes, — skundėsi bankininkas.

— Tikra tiesa, tamsta, — atsakė Vernet, — bet man truko 30 metų, kol išmokau nupiešti per 5 minutes.

NEPAPRASTAS ISPARDAVIMAS DIDELĖS NUOLAIDOS

įvairiausios rūšies pečių. Kas turi gazo leidimą, tam mes geromis sąlygomis parduosime **UNIVERSAL, SIEGLER, MOORE** arba kitos geros gamybos gerą pečių. Pirkite dabar ir apsirūpinkit visai žiemai.

Nuo \$86.00 ir aukščiau

F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS, Sav.

ROOSEVELT FURNITURE CO.

2310 W. Roosevelt Road Tel.: SEeley 3-4711

Sekmadieniais atdara nuo 11:00 iki 4:30 po pietų

Visuomet mokėjome aukštus dividendus

DABAR JUOS DAR

PADIDINOME

1/2%

TAUPYTOJAMS TEIKIAME IVARIUS PATARNAVIMUS VELTUI.
Kešiuojame čekius. Perkam ir parduodam valstybės bonus.
VISOS SANTAUPŲ APDRAUSTOS IKI \$10,000.00.

CRANE SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

2555 WEST 47th STREET

LAfayette 3-1083

B. R. PIETKIEWICZ, prez.

E. R. PIETKIEWICZ, sekr. ir adv.

Darbo valandos: pirmad. ir ketvirtad. nuo 9 iki 8 val. vak.; antrad. ir penktad. nuo 9 iki 5; trečiad. uždaryta, o šeštad. nuo 9 iki vidudienio.

Mes
mokame
Aukštą
Dividendą

MIDLAND

Savings and Loan
Association

PER 40 METŲ
VISŲ LIETUVIŠKŲ
KOLONIJŲ
SAUGIAUSIA IR
PELNINGIAUSIA
TAUPYMO
BENDROVĖ

4038 Archer Avenue Tel. LA3-6719

AUGUST SALDUKAS Prezidentas

AMERIKOS ŽMONĖS PAGARSĖJE PRASTAIS DANTIMIS,

pasakė Benjaminas Franklinas dar prieš 170 metų. Yra kas nors blogai, jei 95% vaikų jau turi išpuvusius dantis. Apie dantų ligas ir kaip nuo jų apsisaugoti vaizdžiai ir išsamiai rašo Dr. Antanas Gustainis savo naujojoje knygoje.

DANTYS, jų priežiūra, sveikata ir grožis

Geras popierius, kieti viršeliai. Knyga kainuoja \$4.00.

Siųskite čekį ar Money Orderį:

NAUJIENOS, 1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.

(Atkelta iš 5-to psl.)

(kaip antai ukrainiečius ir belorusus) vadint rusais, nors ir netikrais rusais, bet rusais. Jų SSSR vadovėlyje, skirtame vidurinėms mokykloms, Polockas, Minskas, Brasta vadinami senais rusų miestais (psl. 90). Nesakoma, kad Lietuvos statutas buvo parašytas senąja cerkvine kalba, bet rašoma, kad rusų kalba.

V. Pašuta teigia, kad lietuvių senesnėje (suprask, netarybinėje) istoriografijoje nėra knygos, kur būtų rašoma, kad valstybės atsiradimas yra tampa susijęs su luomų klasių istorija, jų kova. Luomų istorijos niekas iš tų istorikų nenorėjo žinoti, tarp jų Z. Ivinskis ir K. Avižonis.

Tenka pastebėti, kad savo teigimams įrodyti V. Pašuta noriai naudojasi ir kalbotyros duomenimis. Čia jis atsiremia ne vien tik į lietuvių autorių kalbotyros šaltinius, bet ir A. Fraenkeli, Ed. Seraphimį ir į kitus.

Taigi, V. Pašuta savo atsakymui M. Hellmannui pavar-tojo daug įvairios istorinės ir kalbotyros medžiagos. Tuo jo straipsnis "Prieš buržuazijos kai kurias koncepcijas ryšium su Lietuvos valstybės atsiradimu" įdomus ir savaip vertingas.

O bendrai tenka pastebėti, kad pavergetoje Lietuvoje li-tuanistikos tiek kalbiniu, tiek itoriniu požiūriu tikrai daug nuveikta ir atsidėjus veikia-ma. Jau išėjo ir išeina tais klausimais kapitaliniai veika-lai. Jų nemaža suminėta ir V. Pašutos straipsnyje, ir jie be-veik visi čia buvo išvardinti, kad skaitytojas žinotų, kas jau yra atspausdinta ne vien tik lietuvių, bet ir rusų kalba lietuvių rašytų iš Lietuvos is-torijos dalykėlių.

O štai V. T. Pašuta, S. La-zutka gal ir kiti su savo pranešimais iš Lietuvos praeities pasirodo ir SSSR mokslo aka-demijos atitinkamuose sky-riuose.

Jei netolimos Lietuvos pra-eities istorija be pasigailėjimo klastojama, ypač Lietuvos nepriklausomybės metai, ir visa persunkiamą komunisti-ne propaganda, tai Lietuvos senovės pažinimui vartojamas tik marksistinis metodas ne visuomet pasiduodas pa-lenkti leninizmui. Ir V. Pašu-to čia suminėtas straipsnis kiek laisvesnis nuo leninizmo, bet pajungtas vietomis rusi-cizmui.

Bet kaip ten bebūtų, yra naudingiau ir vertingiau kai kalbama, rašoma apie Lietu-vos, apie mūsų tautos praeitį. Grūdą nuo pelo visuomet lengviau atskirti, negu iš nieko kas nors sukurti. — J. Vlks.

Wake Up! Look Up! Sign Up!

GROUND OBSERVER CORPS
CALL CIVIL DEFENSE

DR. ANNA BALIUNAS

AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR
GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 iki 12 val.
iš ryto ir nuo 7 iki 9 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 10 iki 1 val.
Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus.
Ofiso telefonas: PROspect 8-3229
Rezid. telefonas: WALbrook 5-5076

Tel.: PROspect 8-1717

DR. S. BIEŽIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8
tiksliai antradieniais ir penktadieniais.
Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas.
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

DR. PETER BRAZIS

PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILL.
Telefonai:
Ofisas: HEMlock 4-5849
Rezidencija: HEMlock 4-2324
OFISO VALANDOS:
Pirmad., Ketvirt. ir Penktadienį nuo
14 ir 7-9, Antradienį nuo 1-5, Trečiad.
ir Šeštadienį tiksliai susitarus.

DR. JONAS G. BYLA

nervų-smegenų ligos, chirurgija
DR. K. NASVYTIS
prof. nervų ligos
104 SO. MICHIGAN AVE.
Kambarys 615
FRontier 6-0304 — RANDolph 6-1190
(Rez. tel.: Batavia, Ill. 4287-M-1)
Konsultacija tik susitarus.

Ofiso telefonas: VIRginia 7-0036
Rezidencijos: BEverly 8-8244

DR. T. DUNDULIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2-4 ir nuo 6-8:30 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 2 iki 4 po pietų.
Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: HE 4-1414; rez.: RE 7-6867

DR. BR. GAIŽIUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
Valandos: 1-3 ir 6-8 val. po pietų
kasdien. Šeštadieniais 1-4 val. p. p.
Trečiadieniais uždaryta.

DR. A. JENKINS

PHYSICIAN AND SURGEON
(Lietuvis Gydytojas)
2500 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 2-4 po pietų
ir 7:30-9 vakaro.
Trečiad. ir šeštad. uždaryta.
Ofiso telefonas: PROspect 6-3838
Rezid. telefonas: REpublic 7-9199

Grovehill 6-1595

Dr. Aldona A. Juska

AKIŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
IR PRITAIKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą,
išskyrus trečiadienius ir šeštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Ofiso ir buto tel.: OLYmpic 2-1381

DR. F. V. KAUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 SO. 49th CT., CICERO
Kasdien 10-12 ir 4-7 val.
Trečiad. ir šeštad. tik 10-12 val.

Telef.: Ofiso ir buto OLYmpic 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th St., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro.
Trečiadieniais uždaryta.
Šeštadieniais 12-4 val.

Ofiso telefonas: LAfayette 3-3210

Jei neatsiliepiate šaukite KEDzie 3-2868

Dr. Emily V. KRUKAS

GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val.: kasdien po pietų nuo 12-2:30
Daily afternoons.
Vakarais: pirmad., antradienį, ketv. nuo
6-9. Trečiadieniais tik susitarus.

Tel. ofiso: HE 4-1202; rez. PR 6-4732

DR. A. MACIŪNAS

CHIRURGAS
2454 W. 71st ST. (71st ir Campbell)
Val.: pirmad. ir ketvirtad. 14 popiet,
antradienį ir penktad. 5-8 val. vak.
Neradus, skambinti mano asistentui
DR. V. REKLYS, tel.: RE 7-2806

Ofiso tel.: HE 4-1818 arba RE 7-9700

Rezidencijos: PR 6-9801

DR. J. MEŠKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
VIDAUS LIGŲ SPEC.
2454 WEST 71st STREET
Priėmimo val.: nuo 9-11 val. ryto ir
nuo 4-8 val. po pietų. Šeštad. nuo 9-11
val. ryto ir nuo 2-4 val. po pietų.
Trečiadieniais uždaryta.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

Dr. Juozas PAUKŠTYS

DANTŲ GYDYTOJAS
4253 ARCHER AVENUE
(ėjimas iš Whipple St.)
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 p. p.
7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12.
Trečiadieniais uždaryta.
Telef.: LA 3-4949 — namu CE 3-7786

DR. STRIKOL

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Ofisas 4645 SO. ASHLAND AVE.
Ofiso valandos: nuo 3-8.
Treč. šešt. ir sekm. tik susitarus.
Ofiso telefonas: YArds 7-4787
Namų telefonas: PROspect 6-1930

Telef. ofiso: CLIFFside 4-2596

Rezid.: LAfayette 3-1172

DR. P. STRIMAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampas 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų
Šeštadieniais 2-6 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ ligos
OFISAS: 5100 SO. WESTERN AVE.
Tel.: PROspect 8-1223 arba TR 3-5577
Ofiso val.: pirmad. 8-10 val. vakaro,
antradienį, trečiad. ir penktad. 6-9 v. v.,
šeštadieniais 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS

CHIRURGAS
2458 WEST 71 STREET
Kampas 71 ir Campbell Ave.
Ofiso telefonas: HEMlock 4-2123
Rezid. telefonas: GIBson 8-6195
Valandos: pirmad. ir ketv. nuo 5 iki
9 val. vak., antradienį ir penktad. nuo 1
iki 5 val. popiet, šeštad. nuo 2 iki 4
val. popiet, trečiadieniais uždaryta.

Tel.: ofiso ir rez. PROspect 6-9400

Dr. Ona Vaškevičius

(VAŠKEVIČIŲTE)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6248 SO. KEDZIE AVENUE
Val.: kasdien nuo 1-3 popiet ir nuo
6-8 val. vakaro; šeštad. 1-4 popiet
trečiadienį ir kitu laiku tik susitarus

C. Z. VEZEL'IS

DANTŲ GYDYTOJAS
4645 S. ASHLAND AVE. YA 7-2244
Val.: nuo 9 iki 12, nuo 1 iki 5, nuo
6 iki 8. Trečiadieniais uždaryta.

Tel. ofiso: VI 2-1581; rez.: PR 6-4250

DR. V. VILEIŠIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampas Halsted ir 31-os gatvės)
Priėmimo val.: kasdien 1-4 p. p. ir 6-8
val. vak. Šeštad. 1-4 val. po pietų.
Trečiad. ir sekmadieniais uždaryta.

Tel. off.: FR 2-4841, 9 A.M.—5 P.M.

Tel. res.: AV 3-2627, 5:30 P.M. iki 9:00

Dr. Justina ŽIRGULIS

Specialybė įvairios nervų ir proto
ligos—vaikų ir suaugusių.
PITTSFIELD BUILDING, Kamb. 621
55 E. Washington St., Chicago 2, Ill.
Priėmimas tik pagal susitarimą.

P. ŠILEIKIS, O. P.

ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai - Protezai, Med. Ban-
dažai, Speciali pagalba Kojoms
(Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9-4 ir 6-8. Šeštadieniais 9-1
ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: PROspect 6-5084

Kairio knyga LIETUVA BUDO

NAUJIENOSE galima gauti
tik ką iš spaudos išėjusią Ste-
pono Kairio knygą LIETUVA
BUDO. 416 didelių (6x8½) pus-
lapių, kieti viršeliai. Kaina \$5.50

PETRO ŠIRVOKO NUOTYKIAI

Vienas aukštą mokslą lankęs žmo-
gus, Bostono sieloganis, atsiuntė Pe-
trui Širvokui laiška, patardamas jam
susipažinti su Betinos Baxter stebū-
lais. Šis štukorius, matyt, nežino, kad
Petras Širvokas savo knygoje yra ap-
rašęs daugiau stebūlių ir su juo nu-
tikusių įvairiausių nuotykių, negu bet
kurios panos knygoje galėtų būti su-
minėta. Švaisto knyga apie Petro Šir-
voko stebūlius ir nuotykius bus pa-
siųsta, kai du doleriai ateis tokiu
adresu: NAUJIENOS, 1739 S. Halsted
Street, Chicago 8, Illinois.

Darbo, namo, buto reikia —
Viską tik "Naujienos" teikia

LIETUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, Opt.

4455 SO. CALIFORNIA YA 7-7381
Tikrina akis ir pritaiko akinius,
keičia stiklus ir rėmus.
VAL.: 10 ryto iki 8 vak. (trečiadienį
uždaryta), šeštad. 10 ryto iki 3 p. p.

DR. G. SERNER

LIETUVIS AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas

Tel.: YArds 7-1829

Pritaiko Akinius
Kreivas Akis
Ištaiso.

Ofisas ir Akinių Dirbtuvė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8.
Treč. uždaryta. Penkt. ir šeštad. 10-2
val. po pietų. Arba pagal susitarimą.

Dr. Kazimieras

MICHEL

Optometristas-Orthoptist

Gydo nusilpusias ir nervuotas akis.
Egzaminuoja akis ir pritaiko akinius.
Išgydo kreivas akis be operacijos.
Ideda netikrą — artificialę akį pagal
sveiką. Tikrina klausą ir pagelbsti
negirdintiems. Praktikuoja per 39
metus. Kalba lietuviškai.
4654 SO. ASHLAND AVENUE
Telefonas: YArds, 7-6616
Nuo 10:00 val. ryto iki 8 val. vakaro.

DR. S. VAITUSH, Opt.

Palengvins akių įtempimą, kuris
esti priežastimi galvos skaudėjimo,
svaigimo arba vėmimo, nervuotumo,
skaudėjimo, akių karščio. Atitaisau
trumparegį, ilgaregį ir toliaregį. Priren-
giu teisingai akinius. Visuose atsitiki-
muose egzaminavimai daroma su elek-
tra, parodant mažiausias klaidas.
Speciali atyda kreipiamą į mokyklos
vaikus.

VALANDOS:

Nuo 10:30 ryto iki 7:00 vakaro.
Šeštadieniais iki 4 val. vakaro.
Trečiadienį ir sekmad. uždaryta.
4712 S. ASHLAND AVE.
YArds 7-1373

• Parduodu, Pritaikau • ir Įdedu Naujus

moderniškus aliuminijaus lan-
gus, duris ir vasarinius tinkle-
lius. Apdraudžiu namus, auto-
mobilius, langus, baldus ir ki-
tus dalykus nuo ugnies, vagies
ir kitokių nelaimių.

Kreipkitės, mielai noru
Jums patarnausiu.

JUOZAS SPAITIS

3261 So. Halsted St.
Victory 2-6469

CHICAGOS ŠVARIAUSIAS IR
MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, NOVEMBER 15, 1958

(Atkelta iš 3 psl.)

nepakako. Na bet mums ne tas rūpi. Svarbiausias klausimas, ar jis tikrai buvo lietuvis. Kad jis buvo buvęs profesorius Lietuvoje, abejonių nėra, bet iš iki šiol surastų dokumentų nėra pasakyta, kad jis lietuvis. Jeigu būtų prieinami Vilniaus Jėzuitų Akademijos ir Leyden universiteto Olandijoje archyvai, tai būtų galima nustatyti, kada ir kur jis gimęs, kur mokslus ėjo ir t. t. Prieš kelis metus esu kuriam tai žurnale skaitęs, kad grįžęs į Olandiją Kuršius įstojo į Leyden universitetą, kur sarašuose žymimas kaip "nobilis Lithuanus". Tų informacijų New Yorko archyvuose surasti nepavyko.

Visos kitos aplinkybės rodo, kad didelių abejonių dėl Kuršiaus lietuviškumo turėti netenka. Jo laikais Olandija lietuviams buvo gana gerai žinoma. Nemaža Lietuvos didikų vaikų ten mokslus ėjo. Pavyzdžiui, Lietuvos didikas Jonušas Radvila, ėjęs mokslus Saksonijoje, kurį laiką tarnavo Olandijos kariuomenėje. 1655 metais rusai pirmą kartą Lietuvos istorijoje užėmė Vilnių, o Švedijos karalius Karolis Gustavas — Lenkiją. Likęs vienas ir atsidūręs kare prieš rusus ir švedus Jonušas Radvila tą patį metų rugpjūčio 18 d. pasirašė Kėdainiuose Lietuvos-Švedijos uniją. Tūkstančiai Lietuvos didikų ir bajorų buvo išbėgę į Prūsiją. Iš jų ne vienas pateko ir į Olandiją. Vienu žodžiu, aplinkybės buvo tokios, kad daugelio lietuvių pakliuvimą į Olandiją reikia skaityti normaliu anieks laikams.

Kita aplinkybė, kuri rodo Kuršiaus lietuviškumą, tai jo pavardė. Ir tai kaip tik ne pavardė, kuria Kuršius žinomas daugelyje leidinių kaip Curtius, bet kaip Cursius.

Curtius yra sena pavardė, žinoma jau beveik penkis šimtus metų prieš Kristaus gimimą. Vieno legendarinio didvyrio vardu yra pavadintos pelkės netoli Romos "Lacus Curtius". Be to, yra plačiai žinomas apie 50 metų prieš Kristaus gimimą gyvenęs Aleksandro Didžiojo biografai Rufus Quintus Curtius. Tos pavardės populiarumas veikiausiai ir bus tikroji priežastis, kodėl mūsų šalis Kuršius New Yorko mokyklų istorijoje žinomas kaip Alexander Carolus Curtius, nors oficialiuose dokumentuose jis užrašytas kaip Cursius.

Kokia didelė tendencija buvo jo pavardę rašyti Curtius vietoje Cursius, parodo kad ir tokia aplinkybė. Aukščiau minėtam Fernow rinkinyje Kuršius minimas trijuose dokumentuose (436, 437 ir 443 pusl.), kuriuose oficialiai ištisai paduodami jo abu vardai ir pavardė, ir visuose jis rašomas Alexander Carolus Cursius. Ketvirtam dokumente (462 pusl.), kur raštininkas parašė tik jo pavardę veikiausiai iš atminties, nes vardų matomai neprisiminė, tai automatiškai parašė "Rector Curtius". Negana to, tuos aukščiau minėtuosius tris dokumentus cituojantieji automatiškai vietoje Cursius rašo Curtius.

Pavyzdžiui, nepaprastai išsamiam veikale apie olandų mokyklą Amerikoje tūlas Kilpatrick (The Dutch Schools of New Netherlands and Colonial New York By W. H. Kilpatrick. Washington, 1912) cituoja Fernow rinkinio 437 puslapyje paduotą dokumentą, viską paraiščiui nurašydamas, išskiriant pavardę, kurią nurašo ne kaip dokumente parašyta, bet klaidingai — Curtius. Iš visko galima spėti, kad šis mūsų tautietis yra buvęs savotiškai užsispyręs. Kaip daktaras ir dargi lotynistas jis negalėjo nežinoti apie egzistavimą senos romėnų pavardės, kurių tarpe buvo ir aukščiau minėtasis Aleksandro Didžiojo biografai Rufus Quintus Curtius, ir vis tik jis kokiais tai sumetimais nepasirinko garsios romėniškos pavardės, bet visur rašėsi Cursius. Pagunda tam turėjo būti nemaža, nes tais laikais lietuvių didžiavosi prieš lenkus savo romėniška kilme, bajorų vaikai nuoširdžiai studijavo savo "protėvių" lotynų kalbą ir net ta kalba knygas rašė. Pavyzdžiui, 1650 metais, t. y. devyneri metai prieš Kuršiui išvykstant į Ameriką, Amsterdamo, Olandijoje, pasirodė tu laikų Europoje pagarsėjusi lietuvių artileristo knyga apie tu laikų artileriją Artis magnae artileriae pars prima — auctore Casimiro Siemienowicz, Equite

Lithuano olim artileriae Regis Poloniae propaefect, kuri bematant buvo išversta į prancūzų, olandų, vokiečių ir ispanų kalbas. Vadinas, tais laikais lotynų kalba tarpe lietuvių intelektualų buvo populiari, ir vis tik mūsų tautietis Kuršius savo pavardės nelotynino. Kitataučiui natūraliau skamba Curtius, bet mums, lietuviams, tai yra skirtumas lyg tarp dienos ir nakties. Curtius kaip pavardė mums nieko nesako, po ją gali būti pasislėpęs bet kurios tautos žmogus, bet Cursius (arba Kuršius) yra dar ir šiandien tebeegzistuojanti lietuviška pavardė. Pavyzdžiui, iš imigracijos archyvų yra žinoma, kad 1951 m. į Bostoną atvyko iš Vokietijos tūlas tremtinys Ernestas Kuršius, kitas — Jonas Kuršius tuo metu dar buvo Vokietijoje. Be to, tarp lietuvių yra žinomos ir tokios analogiškos pavardės: Kuršus, Kuršis, Kuršelis, Kuršaitis ir Kuršauskas. Pagaliau kuršiai buvo artimi lietuvių kaimynai, todėl ir Kuršiaus pavardė galėjo atsirasti panašiai kaip yra atsiradusios pavardės: Lenkas, Gudas, Vengras, Vokietaitis ir t. t.

Americana

Notaras: Mano leidy, ar reikėjo su tomis skyrybomis taip skubėti?

Leidy: žinoma reikėjo! Kam tad žmonėms vestis?

PADĖKIME ARTIMIESIEMS LIETUVOJE IR SIBIRE!

Jau laikas pasiusti Jūsų atneštus ar paštu mums prisiustus KALĖDINIUS SIUNTINIUS. Kviečiame nors kartą atsilankyti į daugeliui žinomą lietuvišką įstaigą ir įsitikinti, jog mes tikrai turime didžiausią pasirinkimą įvairiausių medžiagų, moteriškų ir vyriškų baltinių, skarelų, megztukų, deimantinių rėtukų, plaukams kirpti mašinelių, odos ir labiausiai SSSR pageidaujamų prekių žemiausiomis kainomis.

Galite ir užsakyti iš katalogų angliškas medžiagas, avalynę, vaisius, akordeonus, siuvas masinas, maistą ir t. t. Pav.: pusvilnonė skirtingų spalvų medz. 5 siutams 17½ yar. \$52.00, i Sibira \$53.20 Rayon skirtingų spalvų medžiaga 6 siutams 21 yardas \$57.60, i Sibira \$58.80 20 svarų taukų \$21.30, i Sibira \$22.50 20 svarų ryžių \$13.74, i Sibira \$14.94 30 svarų cukraus \$16.00, i Sibira \$18.10 18 svarų kiaulės taukų, 10 sv. miltų, 5 sv. cukraus, 4 sv. monų kruopų ir 2 sv. ryžių \$28.50, i Sibira \$31.10

PATRIA GIFT PARCEL CO.

3741 WEST 26th STREET, CHICAGO 23, ILL., USA.
Telefonas: CRAWford 7-2126
3305 SO. HALSTED STREET. Tel.: LAFayette 3-2021

MES NESAME PATENKINTI IKI JŪS NESATE PATENKINTI

Mes dėkojame savo klientams už rėmimą mūsų firmos ir jų patogumui mes skelbiame sekančius pagerinimus:

1. Mūsų įstaiga Newarke bus atidara ir sekmd. nuo 9 iki 4 val.
2. Mes išsiunčiame siuntinius tuojau neatidėliodami.
3. Oro pašto siuntiniai, jeigu jie pristatomi iki 12 valandos, išsiunčiami tą pačią dieną.
4. Mes padidinome prekių pasirinkimą mūsų maisto ir medžiagų skyriuje.
5. Mūsų maisto, audekų ir vaistų nauji standartiniai siuntiniai yra sudaryti ilga patirtimi remiantis mūsų klientų pareikalavimais. Ateikite i:

Package Express & Travel Agency, Inc.

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, N. Y.
Tel.: INGersol 7-6465, INGersol 7-7272

Atidaryta kasdien nuo 9 iki 6 valandos, sekmdieniais ir šeštadieniais nuo 9 iki 4 val.
312 Market St. Newark, N. J. Tel.: MITchell 2-2452

(Licensed by USSR)

MŪSŲ SKYRIAI:

78 Second Avenue NEW YORK 3, N. Y. OREGon 4-1540 11601 Jos Campau Ave. DETROIT 12, MICH. TOWnsend 8-0298 121 S. Vermont St. LOS ANGELES, CAL. DUNKirk 5-6550

N. Y. įstaiga atidaryta kasdien 9—6, šeštad. ir sekmd. 9—4.

832 N. 7th Street Philadelphia 23, Pa. WALnut 3-1747 651 Albany Avenue HARTFORD, CONN. CHApel 7-5164 1241 N. Ashland Ave. CHICAGO 22, ILL. HUMBoldt 6-2818

Jums maloniai patarnaus mūsų tarnautojai ir su jumis kalbės jūsų gimtąja kalba.

Nauja mostis ir tabletės atnaujina viltį kenčiantiems nuo

Arthritis - Rheumatism

Ši nauja kombinacija, AMERPOL skubiai palengvina sanarių uždegimo sukeltą skausmą, paraudimą ir sumažina skaudančių raumenų sutinimą, kuri sukelia arthritis ir reumatizmas. Mostis, 98c. Tabletės \$3.50 pas jūsų vaistininką.

Siųskite siuntinius!

Siunčiame dovanų siuntinius į Lietuvą ir kitus kraštus: naujus gatavus rūbus ir taip pat įvairias medžiagas, maistą, vaisius, akordeonus, siuvas ir mezgamas mašinas, laikrodžius ir kitus daiktus. Siuntinius galite patys čia vietoje sudaryti.

KAINOS PRIEINAMOS.

A M E R L I T SUPPLIES CO.

2221 W. CERMAK ROAD
CHICAGO, ILL.

STASYS GRUBLIAUSKAS, Vedėjas.

BŪKITE TIKRI,

kad jūsų dovanojami siuntiniai į Lietuvą, Latviją, Ukrainą ar Sovietų Sąjungos dalis

YRA 100% APDRAUSTI

Siųsdami savo paketus, būkite tikri, kad jūs siunčiate juos per autorizuotą firmą ir reikalaukite apdraudės įrodymų.

Jūsų pačių interese turėti reikalus su patikima bendrove, kuri yra biznyje daugiau, kaip 25 metų. Mes didžiuojamės savo mandagiu, asmeniniu, atidžiu ir greitu patarnavimu.

Gautus paštus siuntinius mes pakvituojame ir pasiunčiame sąskaitas per 24 valandas.

Atsilankykite į bet kurį mūsų skyrių ir pareikalaukite Vedėjo parodyti jums paliudytą kopiją apdraudės poliso nuorašą nuo DURU IKI DURU. Reikalaukite mūsų puičių katalogų.

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street,
Philadelphia 6, Pa.
WALnut 5-3455

1991 Broadway
NEW YORK 23, N. Y.
Telephone: LYceum 5-0900

390 West Broadway
SO. BOSTON 27, MASS.
Telephone: ANDrew 8-8764

263 Market Street
Newark 2, N. J.
Telef.: MARket 3-1968

4102 Archer Avenue
CHICAGO 32, ILLINOIS
Telef.: FRontier 6-6399

6446 Michigan Avenue
DETROIT 10, MICHIGAN
Telephone: TASHmoo 5-7560

1313 Addison Road
Cor. Superior Ave. & E. 71st St.
CLEVELAND 3, OHIO
Telephone: UTah 1-0807

683 Hudson Ave.
ROCHESTER, NEW YORK
Tel.: BAKER 5-5923

346 — 3rd Avenue
PITTSBURGH 22, PA.
Tel.: GRant 1-3712

Reikalaukite telefonu arba raštu mūsų siuntinių informacijų nūgūtę.

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, NOVEMBER 15, 1958

STERNTALIO STOVYKLA

Antrojo Pasaulinio karo metu šiaurės Jugoslavijos dalyje — Slovėnijoje, kuri buvo prijungta prie Vokietijos ir pavadinta Untersteiermarku, vieno didelio miško pakraštyje (maždaug 30 kilometrų į pietus nuo Marburgo — jugoslaviškai Maribor — už 7 kilometrų į vakarus nuo apskrities miesto Pettau-Ptuj) vokiečiai statė aliuminijaus fabriką. Statybos darbus vykdė kelios iš Vokietijos su savo įrankiais ir specialistais atsikrausčiusios firmos. Darbo jėgai parūpinti vokiečiai čia turėjo įsteigę bausmės stovyklą (Straflager), kuriame laikė apie porą tūkstančių jugoslavų vyrų ir moterų, suimtų už tai, kad jų šeimoje kas nors priklausė partizanams. Be to, čia buvo ir stovykla vadinamiems laisviems svetimšaliams darbininkams. Ši vietovė vadinosi Sterntal.

1944 m. apie spalio mėn. vidurį į Sterntalį buvo atvežta pora šimtų lietuvių, priklausiusių paskutinei pabėgėlių bangai, bolševikams pralaužus vokiečių frontą prie Šiaulių.

Tuo metu, kai pabėgėliai Lietuvoje paliko nepastovų ir žvartų rudens orą, čia tebesikeitė šiltos ir saulėtos dienos. Moterys atgal grįžo prie vasariškos aprangos, vaikai bėginėjo basi ir iš niūrių barakų patalpų kiekvieną į savo glėbį viliojo maloni lauko išorė. Tačiau gana šaltos naktys bylojo, kad ir čia yra jau ruduo. Ūkininkai laukuose triūsėsi prie paskutiniojo derliaus nuėmimo, o soduose jie skynė obuolius, vynuoges ir kitus vaisius. Šiame krašte kiekvienas ūkininkas turėjo užsiauginęs vynuogyną ir kiekvienais metais pasigamindavo porą-trejetą statinių naminio vyno, kurį naudodavo namiškių tarpe kaip valgio priedą bei svečiams pavaišinti.

Naujieji atvykėliai lietuviai, kol sutvarkė registracijos ir kitus popierinius reikalus, prie darbo nebuvo varomi virš savaitės laiko. Todėl būdami laisvi, jie tuojau pradėjo žygiuoti į kaimą ir iš ten parsinešdavo visokių vaisių. Jų smalsumą dilgino vynuogės, valgomieji kaštanai ir valakiški riešutai, kuriems Lietuvos klimatas yra peršaltas. Slovėnai nebuvo šykštūs, vieni jų vaisius parduodavo už pinigus, o kiti tremtiniam duodavo be atlyginimo. Mūsų kaimiai pradėjo ragauti ir slovėnišką vyną, kurio literis kainavo 8 vokiškos markės.

Sproginėjimų kanonada

Slovenija yra ūkininkų kraštas, panašiai kaip ir Lietuva. Auginami kukurūzai, kviečiai,

grikliai ir kt. Duona pusiau kukurūzų, pusiau kviečių. Iš gyvulių praplites raguočių ir kiaulių auginimas. Plačiai išugdyta sodininkystė. Ūkininkai gyvena kaimuose, statyba mūrinė, dokalkų stogai, bet kai kur matėsi ir šiaudinių stogų. Statyboje jaučiamas panašumas Austrijai, mat, ši kraštą iki Pirmojo Pasaulinio karo valdė Austro-Vengrija. Slovėnų kalba tai jugoslavų dialekto šaka. Mokant rusų arba lenkų kalbą galima viens kitą suprasti. Konfesiniai slovėnai yra katalikai ir, galima sakyti, pamaldūs katalikai, nes pakelėse dažnai stovėjo kryžiai ir gražios gėlių apkašytos koplytėlės. Didesnieji kaimai daug kur turėjo savo bažnyčias, kurios buvo puošnios ir vietos gyventojų gausiai lankomos.

Stovyklos apystovose slinko pirmosios dienos ir vis dar nedirbome. Buvo antradienio vidudienis. Mes ruošimės pietauti. Staiga pradėjo drebinti orą skardus sprogimai, kurie tęsėsi be pertraukos ir vyko dažnėjančiu tempu. Danguje jokių lėktuvų nesimatė. Atrodė, lyg iš kažkur atlėkę artilerijos sviediniai masiniai sproginėtų mūsų fabriko rajone. Kažkas paleido gandus, kad menamai jugoslavų partizanai pradėjo puolimą Sterntaaliui paimti. Tačiau kas tikrumoje vyko mūsų aplinkoje niekas nežinojo ir išgąsdinti žmonės vieni bėgo į slėptuves, kiti į mišką.

Panikoje praėjo valanda laiko, ir tada sužinojome, kad tikrieji kanonados kaltininkai buvo keli atskridę vakariečių žvalgybiniai lėktuvai, kurie numestom bombom pataikė ir padegė Sterntaali geležinkelio stotyje stovėjusį amunicijos prikrautą prekinio traukinio sąstatą. Padegtas vagonas plaišino kaimyninius vagonus, tie savo ruožtu kitus, ir t. t. Sukrauti artilerijos sviediniai eksplodavo vagonuose, nukritę ant žemės arba išmesti į orą. Šautuvų ir kulkosvydžių sviedinių sproginėjimai buvo susilieję į vieną garsą ir atrodė, lyg kažkas geležiniais ratais važiuotų nelygiu akmeniniu grindiniu. Vokiečiai spėjo atkabinti ir išgelbėti 20 vagonų, o 40 amunicijos prikrautų vagonų išlėkė į orą. Sprogimų kanonada tęsėsi visą dieną, sekančią naktį ir su pertraukomis antrą dieną. Pavienius eksplodavimus girdėjome dar ir trečią dieną. Geležinkelio stotis buvo taip išnešiota, jog ir pėdsakų nesimatė, kur ji stovėjo. Granatų išraustas žemės plotas atrodė lyg po žemės drebėjimo. Aplink išrausta plotą paviršiuje išmėtyti susiraitę geležinkelio bėgiai ir sudraskytų vagonų atskiros

geležinės dalys.

Kadangi kaimyninėje Vengrijoje jau vyko kovos su įsiveržusiais bolševikais, tai daugelis lietuvių čia Slovėnijoje pasilikti bijojo, — kad neužkluptų bolševikai tretį kartą. Todėl apie trečdalis jų išsirūpino iš vokiečių įstaigų leidimus ir išvažiavo į vakarinės Vokietijos dalis: Wuerttembergą, vakarinę Bavariją ir kt.

Pasilikusieji 120 lietuvių tuojau buvo įjungti į darbus ir pasidarė sėsliais šios vokiečių darbo stovyklos gyventojais. Tokių vadinamųjų "laisvų" darbininkų sąlygomis čia jau iš anksčiau gyveno koks šimtas olandų, 70-80 italų ir toks pat skaičius nekalnamų jugoslavų. Kalnamieji jugoslavai su mumis nesimaišė, — jie talpinosi — vyrai ir moterys atskirai — spygliuotom vielom aptvertuose ir ginkluotų sargybinių saugomuose barakuose. Ginkluoti sargai juos lydėdavo į darbą ir atgal išrikiuotus eilėmis. Be to, čia buvo atvežta bausmei atlikti 60 vokiečių moterų (wehrmachto kareivių žmonių), suimtų už tai, kad nusidėjo vedybinei ištikimybei su svetimšaliais. Jų gyvenamąjį baraką taip pat supo spygliuotos vielos ir ginkluotos sargybinės moterys, kurios vedavo jas su dainomis į darbą ir atgal išrikiuotas.

Mūsiškiams lietuviams darbo vietoje teko atlikti visokius darbus: vieni aptarnavo sunkveži-

(Tęsinys 11-me pusl.)

Cicero Lietuvos Kareivių Draugystės

metinė vakarienė - banketas su programa, įvyks šekmad., lapkr. (Nov.) 16 d., šv. Antano parapijos svet., 15th St. ir 49th Ct., Cicero. Pradžia 6 val. vak. Nariai ir svečiai prašomi atsilankyti. Bankete bus rodomas spalvotas Dan Kuraicio filmas apie jo keliones po Europą.

DAN KURAITIS

parodys Rytų ir Vakarų Vokietijos valdomas Berlyno dalis, Ukrainos laukus, Lenkijos miestus ir kitas vietas. Kuraitis padarys plačius paaiškinimus. Visus kviečia į vakarienę

KOMITETAS.

Skaitykite "N-nas"

ATVYKITE IR ĮSITIKINKITE

Mūsų kainos mažesnės negu kitur!

Pasirinkite medžiagas tiesiai iš ritinio ir jums nukirps tiek kiek yra reikalinga vienai eilutei arba kelioms.

Didžiausias pasirinkimas visai šeimai, mažiems ir dideliems!

Toliau gyvenantieji gali gauti medžiagos pavyzdžius, ir jiems pasiūsimė tokias medžiagas, kokių jie pageidaus C. O. D.

DIDŽIAUSIAS MEDŽIAGŲ PASIRINKIMAS URMO PREKYBOS APYLINKĖJE

• ŠILKAS • VILNONĖS VIETOS IR ANGLIŠKOS MEDŽIAGOS, • VELVET, • MEDVILNĖ, LININĖ IR LANGAMS UŽUOLAUDŲ VISOKIŲ RŪŠIŲ MEDŽIAGA.

Darbo valandos: Kasdien nuo 8:30 val. ryto iki 6 val. vak.; Pirmadienį iki 7 val. vak.; Šeštad. nuo 8:30 val. ryto iki 5 v. v.

HENRY S. FRAERMAN

215 WEST JACKSON at WELLS Tel. WEBster 9-4187

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVĖLU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šlaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimei ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

K. J. MACKE & COMPANY

1924 m. Kazio Mačiuko įsteigta Apdraudos Agentūra

2549 West 71st Street, Chicago, Ill.

Tel.: PRospect 6-3140

Tvirtoje apdraudos įstaigoje apdraudžiam namus, baldus, prekes, krautuvų langus, tavernas, automobilius ir kitus įvairius vertingus daiktus; apdraudžiam namų savininkų atsakomybę, gyvybę ir asmenišką atsakomybę. Reikalui esant, apdraudos mokesčius galėtume paskirstyti net 7 mėnesiams. Kviečiame pasinaudoti mūsų ilgų metų patyrimu ir apdraudos reikalais mielai teikiama patarimais.

(Tęsinys iš 10-to psl.)

mius — prikraudavo bei iškraudavo žvyro, smėlio ir kitų statybos medžiagų važmas, kiti iškraudavo akmens anglis, cementą ir kitas reikmenes iš vagonų, o dar kiti buvo paskirti dirbti pas stalius, pas šaltkalvius ir t. t. Sunkus fizinis darbas daug kam mūsiškių buvo neprastas ir pradžioje atrodė tiesiog jėgas viršijanti našta. Bet kitos išeities nebuvo, — reikėjo sutikti su viskuo, ką diktavo aplinkybės. Palikus Lietuvoje nuosavybes, tarnybas, verslus, čia teko su lopeta ir kūju rankose prakaituoti svetimiems tikslam darbo vergo padėtyje.

Vokiečių administracijos režimas buvo žiaurus ir grėsus ir nekalinamų darbininkų atžvilgiu: iš darbininko jie reikalavo kraštutinio paklusnumo ir už mažą neatitikimą ponavusio vokiečių prižiūrėtojo skonui darbininką dažnai lydėdavo koliojimai bei grasinimai. Už pasipriešinimą vokiečių pareigūnui bei už savavalią pasitraukimą iš darbo darbininkui grėsė koncentracijos lageris. Tačiau palyginus tuos praėjusius metus, kada vokiečiai puldinėjo ir mušė sveltimsalius darbininkus, dabartinis režimas, sako, buvo žymiai švelnesnis — mat ir jie jau suprato, kad karas yra pralaimėtas.

Mainų prekyba

Vokiečių darbininkams maitinti įsteigta virtuvė buvo labai nesvetinga. Gaunamo davinio gal ir užteko gyvam išlikti, bet ne sunkiam darbui. Vienok sloveniško kaimo dėka (jis galima sakyti, tikrai atitiko lietuviškąjį kaimą) stovyklos lietuviai čia nebadavo. Kaime galėjo pirkti kiek kas tik norėjo „smalco“ (ten lašinių niekas nerūko, bet juos sumala, susūdo ir tokius sukrauna į statines) už 70 vokiškių markių kilogramą, kiaulienos mėsos kilogramą už 25 markes, jautienos — už 8 markes, vieną kiaušinį už 1 markę ir kt. Mažaverčių vokiškų markių mūsiškiai beveik visi turėjo atsivežę iš Lietuvos ir, be to, apie 120 RM. dirbantieji kiekvieną mėnesį gaudavo į rankas už darbą fabrike. Todėl pinigų klausimas nebuvo opus. Tarp mūsiškių ir vietos ūkininkų ėjo ir mainų prekyba, labiausiai tekstilės gaminiais, kurių stokavo ūkininkai ir už viršutinius vyriškus marškinius duodavo 3 kg. smalco, už staltiesę — 2 arba 3 kg., už rankšluostį — 1 kg., ir t. t. Nors visos tos prekybos priklausė už-

draustai „juodajai rinkai“, tačiau mūsiškiai jai dėmesio nekreipė ir iš kaimo į stovyklą normuotus maisto produktus nešė be sustojimo ir dėl to vokiečiai nesikabino.

Sterntalio darbovieta, iš šalies žiūrint, atrodė, lyg čia statomas aliuminijaus fabrikas būtų jau tvarkoje, nes visi 6 ar 7 fabriko pastatai turėjo baigtus sienas, duris, langus ir stogus. Tačiau tikrumoje fabriko statyba dar toli gražu nebuvo baigta, nes truko svarbiausių vidaus įrengimų, kurių montavimas vyko dar tik pradinėje stadijoje.

Pastatius fabriką, jame, sako, būtų dirbė 2,000 darbininkų. Fabriko kaminas siekė 162 metrus aukštumo ir buvo aukščiausias visame Untersteiermarke. Giedrą dieną jį galėjo matyti už 50 ir daugiau kilometrų. Fabriko rajonas ir darbininkų stovykla buvo iškirsto ir vietomis palikto miško plote ir nuo išorės buvo aptverti spygliuotų vielų tvora, kuri aplinkui einant siekė 7 kilometrus ilgumo.

Aptvertąjį plotą pletų ir šiaurės pusėse supo miškas maždaug 30 ketvirtainių kilometrų didumo. Vakarinė dalis, kalintų jugoslavų stovykla, rubežiavosi su ūkininkų laukais. Rytų pusėje, už fabriko rajono, buvo dvaro laukai. Jie buvo išsiprūdę tarp miškų lyg ežerė sala. Dvarą administravo vokiečiai ir jo trobesiuose gyveno Sterntalio vokiečių pareigūnai. Jų apsaugai aplink dvarą dieną ir naktį patruliavo vokiečių kareiviai. Per dvaro laukus ėjo geležinkelis Marburgas-Pettau. Ten buvo maža Sterntalio stotis, iš kurios buvo išvesti bėgiai į mūsų fabriko rajoną.

Lietuvių barakai

Lietuviams stovykloje gyventi buvo paskirti du prieš viens kitą stovėję barakai prie pušyno ir fabriko rajoną skirusios spygliuotų vielų tvoros. Toliau į vakarus buvusiuose barakuose gyveno jugoslavai, italai ir olandai. Kai kurie iš olandų mėgo lankytis pas lietuvius. Greičiausiai juos čia traukė lietuvaitės, kurios Sterntalyje visos buvo prigimties apdovanotos grožiu ir patrauklumu. Tarp kai kurių lietuvių ir olandų jau mezgėsi ir flirtas, bet greit įsikiso ir tolimesnį flirtavimą sutrukdė lietuviai viengungiai, kurie pasijuto įžeisti ir nenorėjo pasiduoti svetimsaliams. Nors buvo sunkus ir pavojingas laikas, tačiau meilės polinkiai reiškė savo pretenzijas, kaip vis-

(Tęsinys 12-mė psl.)

VISUOMENĖS MOKSLŲ, MENO IR LITERATŪROS ŽURNALAS DARBAS

kritiškai stebi mūsų išeivijos, Lietuvos ir viso pasaulio gyvenimą. Prieš konservatyvią provincialią tradiciją DARBAS stato humanistines vertybes ir kūrybiškai šviežią žodį.

5410 SIXTH AVE.
Brooklyn 20, N. Y.

Ligi 1958 metų pabaigos iliustruotą trimėnesinį žurnalą DARBĄ galima užsisakyti sena kaina: \$2.00 metams, \$5.00 trejiems metams; studentams \$1.50 metams. Paskiras numeris 75 centai.

SKOLINK IS STANDARD UZ ZEMESNĮ NUOŠIMTĮ TAUPLYK PAS STANDARD—

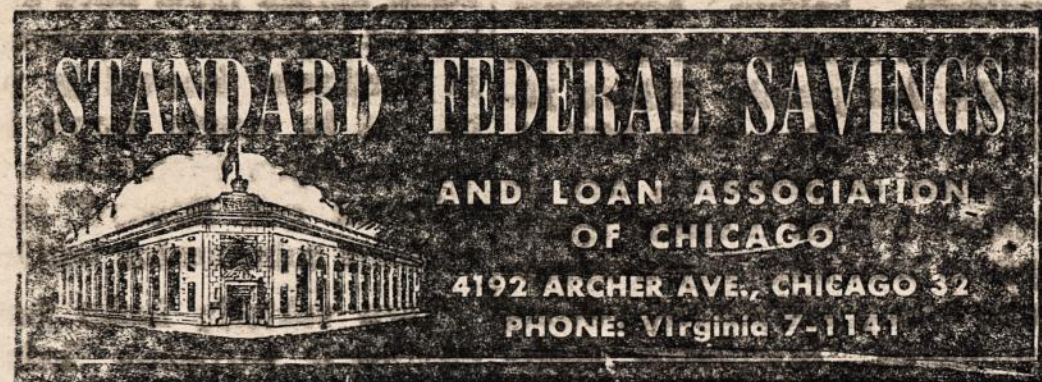
Stipriausioji Chicagos Bendrovė

Turtas \$60,000,000.00
Atsargos Fondas 5,700,000.00

Chartered and Supervised by the
U. S. Government

JUSTIN MACKIEWICH, Prez.

„Kasdien, įskaitant šeštad., nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų. Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak. Trečiadieniais visai neatidaroja.“

JAU IŠEJO NAUJOS DAINOS

4 plokštelės (Albumas) **ALGIRDO BRAZIO**,
mūsų žymiausio visų mylimo pasaulinio dainininko:

Kur banguoja Nemunėlis ir Kur bakužė samanota.
Ave Maria (Schubert) ir Šventa naktis.
Arija iš operos „Grażina“ ir Suviltas.
Ilgesis (Kačėnausko) ir Patekėk, aušrinė.

Kaina už visas 8 dainas (ALBUMAS) \$7.00.
Nauji lietuviški rekordai kitų žymių artistų
Po \$1.50 vienas:

Ar jus žinot, merguzėlės. Suktinis ir Ar aš ne vyšnėlė
Lietuvos Radio ir Vilniaus Universiteto chorai.
Voveraičių šokis. Kaimo polka ir Subatėlė
Svedo ansamblis, Skudučiai ir birbynės.
Šaltysius ir Ar aš ne vyšnėlė Vilniaus Universiteto chorai
Žaliojoj lankelėj. Solo, Lietuvninkas ir Pas motinėle. Solo Tamulevičiūtė
Jonkelis ir Polka Svedo ansamblis
Saulelė raudona ir Per laukelį, ir Nudavė močiūtė. Lietuvos Phil. chorai
Pasiutpolkė ir Kubilas Svedo ansamblis
Limo žiedas. Svedo ans. ir Daina apie sesytę Solo, Saulevičiūtė
Klumpakojis ir Malunėlis Svedo ansamblis
Jonelio polka ir Dariu lyseles Solo ir orkestras
Aš išdavinavau visas daineles ir Kur tas šaltinėlis Solo, Siparis
Tykiai Nemunėlis teka ir Visur tyla Solo, J. Babravičius
Žvaigždėlės ir Temsta dienele Duetas, Motekaitienė ir Kalvaitytė
Kur bėga šesupė ir Draugai į kovą Choras
Laimutė polka ir Palvis Solo, su skudučių orkestru
Linksmas giesmė ir Tyliaja nakti Solo, Motekaitienė
Sveikas Jėzus ir Gul šiandien Solo, Motekaitienė
Kam šeri žirgelį ir Kai aš turėjau Duetas, Vanagaitis ir Olsauskas
Tur Lietuva ir Dru-lia Pupų Dėdė ir Dėdienė
Našlaitės kapas ir Griovėsių gelelė Pupų Dėdė ir Dėdienė
Malda ir Skubink prie kryžiaus Solo, Jakubauskaitė-Jackevičienė
Alutis ir Sauksmas Budriūno Vyrų Kvartetas
Tėvnei ir Subatos vakarėli Budriūno Vyrų Kvartetas
Vežė mane iš namų ir Klumpės Budriūno Vyrų Kvartetas
I kova. Gyvenimo aidai ir O, dalelė Budriūno Vyrų Kvartetas
Valsas ir Žvakė ir plaštakė Budriūno Vyrų Kvartetas
12 colių lėto grojimo rekordas, kuriame igrota 16 naujausių lietuviškų dainų ir šokių tik \$4.95.

Rekordus tuoi prisiimsime paštu į visus kr. tus ir miestus. Amerikoje pašto ir supakavimo išlaidoms siųskite eks. \$1.50. Kanadon \$2.50. I kitas pasaulio šalis daugiau. Siųsdami rekordų užsakymą, siųskite kartu ir Money Orderį, nes COD rekordų nesiunčiame.

JOS. F. BUDRIK FURNITURE
3241 So. Halsted Street
CHICAGO 8, ILLINOIS

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

11 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, NOVEMBER 15, 1958

(Tęsinys iš 11-to psl.)

da.

Stovyklos gyvenimo dienos slinko nuolatinų lėktuvų pavo-
jų akivaizdoje: vidudienį beveik
didysis aliarmas su debesyse iš
Italijos bazių skerdančių bom-
bonešių spiečiais. Aliarmo me-
tu vokiečiai sustabdydavo visus
vykdomus darbus ir nekalina-
mieji darbininkai iš darbovie-
tės galėdavo pasitraukti kur kas
nori. Kartais bombonešiai skris-
davo ir naktimis. Tarp aliarmų
pertraukų metų, kitais žodžiais,
tuo laiku, kada nebuvo paskelb-
tas tikrasis aliarmas, visą dieną
nuo prašvitimo iki sutemimo
viens po kito kartojosi įspėjan-
tieji sirenų kaukimai (Voralar-
men) bei jų atšaukimai (Ent-
warnungen), pranešdami apie
atskridimą bei nuskridimą grei-
tųjų žvalgybinių lėktuvų ("Tief-
flieger"), kurie nuolat skraidė
kur nors apylinkėje ir ieškojo
ką nors įtartino. Tiltai, trau-
kiniai, darbovietės, karinės gur-
guolės, net pavieniai sunkveži-
miai būdavo jų puolimo objek-
tai, kuriuos jie apšaudydavo iš
kulkosvydžių bei apmėtydavo
nedidelio kalibro bombomis.
Naktimis skraidė kita mažesnio
greičio žvalgybinių lėktuvų rū-
šis, jų atžvilgiu reikėjo būti at-
sargiems su šviesomis, nes jie
puldavo šviesas ir dažnai apmė-
tydavo bombomis kelyje važiuo-
jantį šviesų neišjungusį pavienį
automobilį. Sterntaalis vokie-
čių karo mašinos dar nieko ne-
gamino ir, tur būt, dėl to iš lėk-
tuvų jo masiniai nepuolė, bet
ar galėjo tada kas nors užtikrin-
ti, kad jis taip ir išliks nepul-
tas.

1944 m. vasario m., apie pusę
metų prieš mūsiškių atvykimą,
buvo numesta 150 didžiųjų bom-
bų ir ant Sterntalio. Išraustos
didžiulės duobės teberiogsojo ir
buvo neužlygintos. Todėl kiek-
vienas aliarmas buvo lydimas
baimės ir čia: bėgdavome į slėp-
tuves, į mišką, į kaimą. Ypa-
tingai nedavė ramybės ir ner-
vus veikė dieną ir naktį skrai-
džiusieji žvalgybiniai lėktuvai,
kurie kelis kartus buvo užpuolę
ir mūsų darbovietę, apšaudydami
iš kulkosvaidžių bei numes-
dami nedidelių bombų.

Jugoslavų partizanai

Be nuolat gąsdinusių lėktuvų
iš oro, Sterntalio apylinkė tu-
rėjo dar ir kitus pavojus: visur

aplinkiniuose kaimuose slankio-
jo užsimaskavę jugoslavų parti-
zanai, o už keliasdešimt kilome-
trų toliau į vakarus vien tik jų
valdžiai priklausė daugelis kaimų,
ir tenyksičiai ūkininkai jiems
turėdavo atlikti duokles. Partizanų
veikimui nuo vokiečių ginklų geras
slėptuves ir įsivertinimus teikė
kelių kilometrų atstume nuo Sterntalio
lygumos vakarų pusėje praside-
dančios kalnuotos ir miškų
apaugusios apylinkės, taip pat
ir šiaurės link keliolikos kilome-
trų nuotolyje stovėję 1 kilome-
tro aukštumo kalnai. Fabriko
darbininkus partizanai laikė
dirbančius iš prievartos ir jų
neklūdė, todėl darbininkai be
baimės žygiuodavo po kaimus
ir jiems nieko neatsitikdavo. Bet
vokiečių kareiviai, o ypač vo-
kiečių fabriko pareigūnai pavie-
niui kaime pasirodyti bijodavo,
nes kareivius nuginkluodavo,
atimdavo uniformas ir pusnuo-
gius paleisdavo, o iš pareigūnų
keli, sako, kaime jau buvo din-
gę — greičiausiai juos nužudė.
Jugoslavų partizanai šnipinėjo
mo tikslais dirbo ir mūsų fabrike.
Vokiečių Sterntalyje lai-
koma karinė igula buvo stipro-
ka, bet jugoslavai sakydavo, kad
jų partizanai lengvai ją įveik-
tų, bet to vengia daryti todėl,
kad pradėjus išlaisvinimo žygį
vokiečiai gali išžudyti jų čia
esančius suimtuosius tautiečius.

Tarp vokiečių lauko žandar-
merijos ir partizanų kalnuose
dažnai vykdavo susirėmimai, o
ypač naktimis: girdėdavom kul-
kosvydžių ir minosvydžių sal-
ves, matydavom žybciojančias
šaudymo ir plystančių granatų
ugnis. Kai naktimis skrisdavo
vakariečių bombonešiai, tai kal-
nuose daug kur užsidegdavo lau-
žai. Tai, sako, buvo sutarti žen-
klai, kad skrendantieji lėktuvai
numestų jiems ginklų, amuni-
cijas, vaistų bei kitų reikmenų.

Žiemos oras

Tokiose karo aplinkybėse atė-
jo žiema. Prie esamų blogybių
prisidėjo dar vienas aktualus
veiksnyss — tai šaltis, nes dau-
guma darbininkų dirbo lauke ir
neturėjo šilto apdaro. Atslin-
kęs šaltis tęsėsi pamažu didė-
damas ir dažnai snigo. Sniego
prikrovė tiek, jog sunku buvo
išbristi ir daug dienų vien tik
sniegą kasėm nuo storo jo
sluogsnio padengtų kelių bei ta-
kų.

Kad būtų aiškesnis čionykš-
tės žiemos vaizdas, noriu trum-
pai pakalbėti apie šio krašto kli-
matines savybes. Metinės tem-
peratūros vidurkis čia skaičiuo-
jamas 9,3+Celsijaus (Lietuvoje
6,3+). Rudenį medžių lapai
nubira lapkričio pabaigoje. Žie-
ma prasideda maždaug su Ka-
lėdų šventėmis ir tęsiasi iki va-
sario vidurio. 1944-1945 m. žie-
mos šaltis visom dienom pas-
tovia laikėsi 10-15 žemiau nu-
lio be atodrėkių. Šalčiausios die-
nos buvo sausio 30-31, — tada
termometras rodė minus 22.

Kuo šitas kraštas ypatingai
pasižymi, tai vėjo nebuvimu.
Visada ramu, oro tekėjimo kry-
ptį sužinodavome tik iš dūmų,
kurie vis į kurią nors pusę kryp-
davo. Uraganiško pobūdžio vi-
dutinio stiprumo vėjai čia kar-
tais pasitaiko vasaros metu
prieš užeinančią audrą — lietu
su perkūnija.

(Bus daugiau)

"Kalbantieji paveikslai"

Paveikslai Chicago Meno
Instituto rytinėse galerijose
nuo ateinančio vasario mėne-
sio pradės "kalbėti" į lanky-
tojus, pranešė naujasis insti-
tuto prezidentas William Mc-
Cormick Blair. Tai bus tam
tikri prietaisai, transistoriniai
aparatai, vad. Lec - Tour,
vos 4 uncijų sunkumo ir ne-
šiojami rankoje. Apie 100 jų
įsigys institutas ir išnuomos
lankytojams per Gauguino pa-
rodos atidarymą vasario mėn.

10 min. paskaita apie pa-
veikslus bus įkalbama į užra-
šomąją juostelę (tape recor-
ding) ir paskaita bus trans-
liuojama į transistorių apara-
tėlius. Parodų lankytojai ga-
lės išsinuomot aparatėlį už 25
centus ir per juos girdėti pas-
kaitą apie paveikslus.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Dabar yra lai-
kas tinkamai
įrengti savo
namą vasarai
ir žiemai.

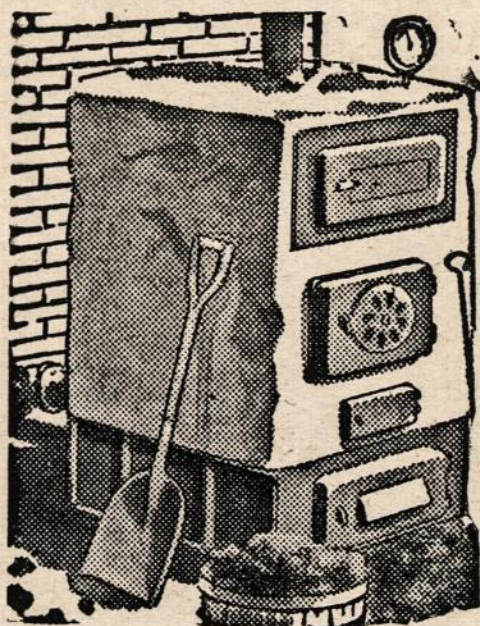
Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies
stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET

Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

GET RID
OF THIS
NOW!

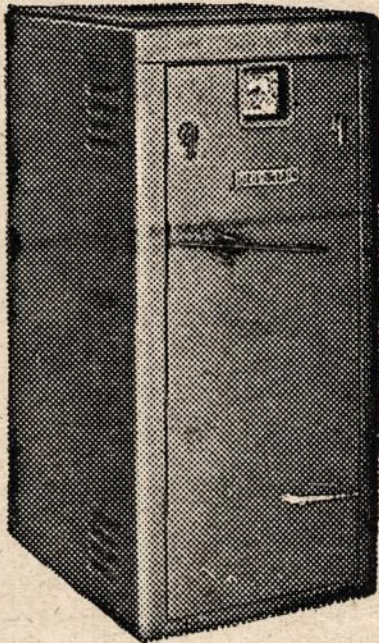
Senas boileris Jums
brangiai kainuoja,
nes sunaudoja ne-
paprastai daug kuro.

PAKEISKITE JĮ VERTINGU

WEIL-McLAIN

"EKSTRA GERU" GESO BOILERIU

Nėra nieko geresnio už geso boilerį,
kuris šaltomis žiemos dienomis sutei-
kia reikalingą šilumą. Niekas negali
atstoti Weil McLain geso šildytuvo,
lieto iš specialios geležies. Šis šildy-
tuvas turi daugelį savybių, darančių
jį daug ekonomiškiau ir veikiau
žymiai geriau negu kiti. Jis yra Ame-
rican Gas Association patvirtintas.
Nesvarbu koks yra Jūsų namas ar bu-
tas, mes turime Jums tinkamą Weil-
McLain geso šildytuvą. Teiraukitės
informaciją šiandien, kad Jums būtų
parankiau ir pigiau.

TELEFONUOKITE

ŠIANDIEN

dėl kainų. Tatai nieku
Jus neįpareigos

Pasinaudokite šiandien... Geromis sąlygomis

GRECO HEATING CO.

5141 W. DIVERSEY AVE.

BE 7-2449

ME 7-6685

\$500 iki \$1,500 nuolaidos naujiems 1958 m. automobiliams

1958 Chrysler - Plymouth - Imperial

Daugybė gerų visų išdirbysčių vartotų automobilių.
Galima nupirkti be pinigų išsimokėjimais.

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.

U WILL LIKE US

CHRYSLER - PLYMOUTH - IMPERIAL

SALES and SERVICE

4030 Archer Avenue

Chicago, Illinois

Lietuvių didžiausia ir patikimiausia automobilių prekyba.